БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 66 (7066)
МАРТЫН 19
СУББОТО
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаяа

Малажалһаа ашаг шэмэ ехээр абаха зорилгые бэелүүлхын тулада түбхын түрүүн орооһо тарянай ашаҕые дам саашадань эрид ехээр ургажөөхэ хэрэгтэй болоно. Тиимэл тэдань, партиин ЦК-гэй январска Пленум ойрын таба—зургаан жэлэй дурша дотор орооһо таряа жэл бүридөө 10 миллиард пүүдһээ доошо бэшэ абаха гэһэн зорилго табиба.

Энэ хүндэтэй ба харюусалгатай тарилгые бэелүүлхын тулада мүнөө колхозууд доторойнгоо арга боломжонуудые ба резервнүүдые хараадаа абаһан, бодото хэмжээ-ябуулгануудые зохёогоод, тэрэнээ хэрэг дээрэ бэелүүлжэ эхилээ. Хэдэ хэдэн түрүү колхозууд мүнөө хабарай тарилгада бэлэдхэлые дүүргэжэ байна. Тиимэ колхозууд Түнхэнэй, Тарбагатайн, Кабанскын аймагуудта олон. Мүн Байкало-Кударын аймагай Кабанскын МТС-эй харьяата колхозууд тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахаяа байна.

Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолоор зоригжоһон республикын колхозно таряашад, МТС, совхозуудай, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэд хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүдые түргэнөөр дүүргэжэ, поли дээрээ хаһа саг болоһонь гараха гэһэн уялгануудые абаһан байна. Колхознигууд, механизаторнуудай энэ дэбжэлтые, тэдэнэй эдэбхи үүсхэлые нютагуудтахи партийна, советскэ организацинууд ямараар толгойлноб гэжэ хараад үзэхэдэ, зарим аймагуудта тон хангалтагүй байха юм. Тэрэнэй эсэстэ олохон колхозууд болон МТС-үүд тарилгада бэлэдхэлые ехээр унжаруулжа байна. Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоол соо тарилгын болзорые богони болгохо, нютаг нютагай эрхэ байдалда таарамжатай эрхим һайн үрэһэ хүрэнгэтэй болохо, нютагай ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ асуудалда шухала анхарал хандуулагданхай. Энэ эрилтэнүүдэй нютагуудта хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһыень шалгахада, аяар мүнөө хүртээр тиимэ ехэ хубилалтанууд болоодүй байһаар. Түбхын түрүүндэ үрэһэ хүрэнгэ хаалга, сэбэрлэлгэ динихи аймагуудта удааруулагдажа байна. Тарилга ехээр хэдэг Бичурын аймагай олохон колхозууд өөрын үрэһэтэй болоодүй. Бичурын МТС-эй харьяата Калининай, Ждановай нэрэмжэтэ колхозууд энэ талаар иланаа ехээр гээгдэжэ ябана. Мүн энэ аймагай зарим колхозууд нютагай үтэгжүүлгэ бэлэдхэхэ түсэбэй дүүргэлтые таһалдуулжа байна.

Тэрэшэлэн Иволгын, Кяхтын, Баргажанай, Зэдын, Яруунын аймагуудта нютагай үтэгжүүлгэнүүдые бэлэдхэлгэ хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Хэтэрхэдээ, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хуурмаг мэдээ хүргэжэ, нюдэ далдалха ябадал гаргана. Тусхайлбал, Зэдын аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Вершинин ба мүн бусадшье аймагуудай зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд поли дээрэ шаргашье шэбхэ гаргаагүй байһан, нютагай үтэгжүүлгэ бэлэдхэнэ гэһэн худал мэдээ хүргэдэг байна.

Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолой ёһоор, энэ жэлдэ республикын колхозууд тарилгын бүхы талмайһаа үргэлжэ үндэр ургаса хуряахын түлөө тэмсэхэ, шэнэ ба боро газарнуудта тарилгаяа үргэдхэхэ, мүн кукуруза түрүүшынхеэ ехээр тариха байна. Энэ хадаа тарилгада улам бүри харюусалгатайгаар, бүхы талаһаань һайнаар бэлэдхэхэ эрилтэ хэнэ. Түбхын түрүүндэ колхоз бүхэн хабарай тарилгын түсэбые зүбөөр табиха ёһотой. Энээнние бэелүүлгэдэ МТС-үүдэй ба колхозуудай агрономуудай үүргэнь тон ехэ. Тэдэнэр бүхы культурануудые, илангаяа кукуруза хаана, ямар хүрьһэтэй газарта, хайшан гээд тарихаб гэжэ заажа үгэхэ уялгатай. Зүгөөр, зарим мэргэжэлтэд энэ талаар колхозуудта бодото туһаламжа үзүүлнэгүй. Тэрэнэй эсэстэ тарилгые, илангаяа шэнэ культура болохо кукурузые түсэблэлгэдэ алдуу гаргаһан баримтанууд үзэгдэнэ. Манай эндэхи эрхэ байдалда кукурузын тарилга орооһото культурануудай тарилга гэжэ харагдаха ёһотой. Теэд, зарим нютагуудта кукурузые гансал силостэ зорюулжа тарихаар буруу түсэблэһэн байха юм. Зэдын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхоз ороймдоо 200 гектарта кукуруза тарихаар хараалһан мүртөө тэрэнэй ургасаар силос лэ дараха гэжэ шиидэһэн байба. Мүн Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз кукурузын тарилгые гурбан ондоогоор хубаарилжа хээд, орооһо, силос, үбһэ абахаар хараалһан байна. Кукурузын тарилгые иигэжэ буруугаар түсэблэһэн алдууе энэ дары заһаха хэрэгтэй. Аймагуудтахи партийна, советскэ органууд, КПСС-эй айкомуудай МТС-үүдэй зонодохи секретарьнууд ба инструкторска группанууд хабарай тарилгада бэлэдхэлые һайса шалгажа, элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые түргэнөөр усадхаха хэмжээ абаха сагынь тулаа. Мүнөө саг ошожол байна. Дулаан үдэрнүүдэй болоо һаань, апрелиин түрүүшын хахадта республикын урда аймагууд тарилгын урда тээхи элдүүрилгые эхилхэ байна. Тиимэһээ полевой хүдэлмэридэ бэлэдхэлые саашадань нэгэшье үдэр хойшолуулангүй дары дүүргэхэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ трактор, хүдөө ажахын бусад машина зэмсэгүүдые, хомут тоногуудые заһабарилха, наг шэбхэ, шубуунай аргал, үнэһэн гэхэ мэтын нютагай үтэгжүүлгэнүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэрине хаа хаанагүй шангадхаха шухала. Мүн колхоз бүхэн энэ дары үрэһэ хүрэнгэеэ хүсэлдүүлжэ, сэбэрлэхэ, тарилгынь шанарые шалгуулха ёһотой. Мүнөө хаа хаанагүй саһан ехээр орожо, поли дээрэ шииг нойто, һайрам ехээр тогтоохо арга олгобо. Колхоз, МТС бүхэн саһанай хайлажа урдашоогүйдэнь үрьдижэ, полидоо шииг нойто бариха уялгатай. Полевой стануудые, тракторна вагончигуудые һайнаар заһабарилха, культурна түхеэрэлгэнүүдтэй болгохо гээшэ тарилгада бэлэдхэлэй шухала хүдэлмэринүүдэй нэгэниинь болоно. Колхозууд, МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалые мартаха ёһогүй.

Хабарай тарилгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтажа, партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бэелүүлхэ бата бэхи үндэһэ һуури табиха гээшэ республикын колхознигууд, механизаторнууд ба хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Зүүн урда областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн

САРАТОВ, мартын 17. (ТАСС). РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй зарлаһан Зүүн урда областьнуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн эндэ мүнөөдэр нээгдэбэ. Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ тушааха тухай асуудалые энэ зүблөөн зүбшэн хэлсэхэ юм. Саратовска, Сталинградска, Куйбышевска, Чкаловска, Балашовска, Пензенскэ, Ульяновска, Астраханска областьнуудай хүдөө ажахын түрүүшүүл, МТС-үүд ба совхозуудай директорнүүд, главна агрономууд болон главна инженернүүд, райкомуудай секретарьнууд, райисполкомуудай түрүүлэгшэнэр, областной партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай, министерствэнүүд болон зургаануудай түрүүлэгшэд зүблөөндэ хабаадалсаһан байна. Украинын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй делегаци зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсахаяа ерээ.

Советскэ Союзай Коммунистичэскэ партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевой президиумдэ ерэжэ һуухадань зүблөөндэ хабаадагшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүдһээ бүридэһэн Хүндэлэлэй Президиумые һунгаха тухай дурадхал нэрьемэ овациар угтагдаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Пузановай эхилэлгын тобшо үгэ хэлэһэнэй удаа «Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ ба гүрэндэ тушааха талаар колхозууд болон совхозуудай хэхэ хэмжээ-ябуулганууд тухай» элидхэлые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр П. П. Лобанов хэһэн байна.

Элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэн эхилээ. (ТАСС).

Түрэл орон доторнай

„Хүдөө ажахые түсэблэдэг мүнөөнэй ёһые хубилгаха тухай" тогтоолой текст брошюра болгон хэблэгдэбэ

«Хүдөө ажахые түсэблэдэг мүнөөнэй ёһые хубилгаха тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1955 оной мартын 9-нэй тогтоолой текстые политическэ литературын гүрэнэй хэблэл брошюра болгон гаргаба.

Энэ брошюра олон тиражтайгаар хэблэгдээ.

(ТАСС).

Хүдөө нютагуудтахи магазинуудай тоо олошорно

КИЕВ. (ТАСС). Украинын хүдөө нютагуудтахи магазинуудай тоо олошоржо байна. Худалдаа наймаанай 8,5 мянга шахуу предприятинууд республикын хүдөө нютагуудта элдэб эд бараа наймаална. Киевскэ, Одесскэ, Крымскэ, Винницкэ, Тернопольско, мүн бусад областьнуудай хүдөө нютагуудта энэ жэлдэ 2 мянга 100 гаран магазинууд нэмэжэ нээгдэхэнь.

Украинын эд хэрэглэгшэдэй кооперации хүдөө нютагуудта магазинуудые барилгада энэ жэлдэ 150 миллион шахуу түхэриг гаргашалха юм.

Кварталай түсэбһөө гадуур нүүрһэ малтагдаба

КЫЗЫЛ-КИЯ. (Ошско область). (ТАСС). «Кызыл-Кияуголь» гэжэ рудоуправлениин № 4—4 бис шахтын коллектив мартын 15-да нэгэдэхи кварталайнгаа программые болзорһоонь урид дүүргээ. Тус шахта шэнэ жэлһээ хойшо 20 эшелон нүүрһэ түсэбһөө гадуур эльгээгээ. Шахта доторхи транспортые шэнэлэн заһаһан дээрэһээ горнягууд иимэ амжалтэ туйлаһан байна.

Кит агнадаг „Слава" гэжэ флотили кит агналгынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ

Кит агнадаг «Слава» гэжэ флотили кит агнаха түсэбөө болзорһоонь урид мартын 15-да дүүргээ. Кит агнахада хүшэр хүндэ байбашье, кит агнагшад зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргээ.

СССР-эй Загаһанай промышленностиин министр нүхэр Ишков флотилиин коллективтэ радиограмма эльгээжэ, туйлаһан амжалтаарнь тэдэнэрые амаршалаа.

(ТАСС).

Эрдэмтэд хүдөө ажахыда туһална

СССР-эй Науканuудай Академиин В. В. Докучаевай нэрэмжэтэ газарай хүрьһэ шэнжэлхэ институт газарай фондые тодоруулха, мүн хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ тушаа хэдэ хэдэн шэнжэлгэнүүдые хэжэ дүүргээ. Янза бүриин газарай хүрьһэтэй ба сагай уларилтай Советскэ Союзай зононууд: холын хойто зүг, Дунда Ази, Якутска АССР, Бурят-Монгол, Каспиин далай шадархи газар, оронной хара ба хара бэшэ хүрьһэтэй зононуудтахи центральна районууд шэнжэлэгдээ.

Институдай эрдэмтэд академик И. В. Тюринэй хүтэлбэреэр Московско областьдахи үрэжэлгүй боробтор үнгэтэй газарые гүнзэгыгөөр хахалха һайн арга зохёогоо. Энэ арга СССР-эй Науканuудай Академиин Москва шадархи «Степановские», «Снигири» гэжэ туршалгын участогуудта амжалтатайгаар шалгагдаа.

Хартаабхын ургасада муугаар нүлөөлдэг шорой соохи зүйлнүүдые усадхаха зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдээ.

Газар шэнжэлэгшэдэй олон экспедицинүүд шэнэ газар ашаглаха районуудта Москваһаа ошохоор мүнөө бэлэдхэжэ байна. Профессорнууд А. Н. Розанов, Е. Н. Иванова, С. С. Соболева гэгшэдээр хүтэлбэрилэгдэһэн экспедицинүүд Казахстанда, Алтайн хизаарта ашаглагдажа байгаа шэнэ газарые зүбөөр ашаглаха ябадалда зорюулагдаһан шэнжэлгэнүүдые хэжэ үргэлжэлһөөр. Профессорнууд Н. А. Качинский, Ю. А. Ливеровский гэгшэдээр хүтэлбэрилэгдэһэн Дальна Востогтохи газарай хүрьһые шэнжэлхэ экспедицинүүдэй хүдэлмэрине үргэлжэлүүлгэ арадай ажахыда ехэ удхашанартай байна.

(ТАСС).

Тарянай шэнэ совхозуудта

Казахстанай урда районуудта ехэ дулаан боложо байна. Үнгэрэгшэ жэлэй намар эндэ эмхидхэгдэһэн тарянай шэнэ совхозууд хабарай культурануудые тарижа эхилбэ.

СССР-эй Совхозуудай министерство шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглажа үргэлжэлхэ тухай партии, правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зуураа, үнгэрэгшэ жэлэй хабар байгуулагдаһан 124 совхозуудһаа гадна үшөө 297 шэнэ совхоз эмхидхээ. Тэдэ совхозуудай 250-ниинь Казахстанда, 47-ниинь Российска Федерацида эмхидхэгдэһэн байна. Хахалагдаха 6 миллионһоо үлүү гектар газар шэнэ совхозуудта үгтөө. Тэрэшэлэн совхозуудай центральна буусанууд тодорхойлогдоһон байна.

Совхоз бүхэндэ директорнүүд болон мэргэжэлтэд шэлэн абтаа. Шэнэ совхозуудта хүдэлмэрилхөөр 10 мянга гаран механизаторнууд эльгээгдээ. Хүдэлмэрилхэеэ ерэһэн тэдэ механизаторнууд мүнөө хабарай тарилгада бэлэдхэхэ зуураа, нютагай барилгын материалнуудые бэлдэнэ. Ажалай резервнүүдэй системэдэхи механизациин училищинууд совхозуудта хүдэлмэрилхэ 53 мянган трактористнууд болон комбайнернуудые бэлэдхэжэ байна.

Шэнэ совхозууд энэ хабар 4 миллион шахуу гектар шэниисэ тариха ёһотой юм. Һаяхан эмхидхэгдэһэн совхозууд мүн лэ 4 миллион шахуу гектар шэнэ ба боро газар хахалха байна. Т. С. Мальцевай дурадхаһан газар элдүүрилгын шэнэ системые шэнэ совхозууд ехээр хэрэглэхэ юм.

(ТАСС).

Колхознигууд курортдэ ошоно

КРАСНОДАР. (ТАСС). Ейскэ курортын сезон нээгдээ. Амарагшадай дунда Кубаниин колхознигууд олон бии.

Пластуновско районой Буденнын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин харилсан туһалалсалгын касса амаралтын гэртэ ошохо 50 путёвко, санаторидо ошохо 24 путёвко энэ жэлдэ худалдажа абаа. Курганинска районой Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель санаторинуудта 50 колхознигуудые эльгээхэнь.

Кубаниин колхозуудтахи харилсан туһалалсалгын кассанууд энэ жэлдэ ганса санаторинуудта 2500 колхознигуудые эльгээхэ юм. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо мянган хүнөөр олон болоно.

Багалитражна шэнэ автомобиль

Багалитражна автомобильнуудай Московско заводой харша сооһоо үглөө бүри олон автомашина гарана. Эдэнэр заводской туршалгада орожо байһан шэнэ «Москвичууд» гээшэ.

Заводто һүүлэй үедэ зохёогдоһон 4 хүнэй һууха багашаг хэмжээтэй энэ машина «ЗИМ» гэжэ автомашинада адлирхуу юм.

Энэ машина бүхыдөө металлическа гоё һайхан түхэлтэй кузовтай юм. Шэнэ автомобилиин двигатель мүнөөнэй автомобильда орходоо, нэгэ дахин хүсэтэй, горючи бүри бага гаргашалха байна. Энэ автомобиль хүнүүдые тээгээд ябахадаа час соо 105 километр хүрэтэр түргөөр ябаха зуураа, 100 километртэ багсаахада 7 литр бензин гаргашалха юм.

Багалитражна автомобилие таатай зохид болгохын, мүнөө үеын техникын туйлалтануудые автомобиль зохёолгодо хэрэглэхын тула заводой конструкторнууд ехэ юумэ хээ. Хүнүүдэй һууха һуури үргэдхэгдэһэн байна. Гидравлическа амортизаторнуудай тодхогдоһон дээрэһээ машина ехэ зөөлэн болоо.

Машиные дулаасуулдаг тусхай прибор сэбэр агаар оруулдаг тулада кузов соохи агаарые нэгэ жэгдэ байлгаха юм. Сонхо, үүдэнүүдэйнь нягтаар хаагдадаг дээрэһээ машина соо тооһо, шииг нойто орохогүй байна.

Шэнэ автомобильда хоёр диапазонтой радиоприёмник тодхогдонхой. Багаж хадагладаг газарынь нилээд ехэ болоо.

Шэнэ түхэлэй багалитражна автомобильнууд 1956 оной нэгэдэхи кварталда гаргагдажа эхилхэ байна.

(ТАСС).

Украинска ССР. Николаевска областиин Константиновска тосхон шадар Южный Буг гэжэ мүрэн дээрэ 800 киловатт хүсэтэй колхоз хоорондын электростанци баригдажа дүүрэбэ. Тэрэ электростанциие барилгада Доманевска, Арбузинска районуудай 24 колхоз хабаадалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхоз хоорондын Константиновска ГЭС. (баруун гарһаа) механик С. А. Шумский генераторай хүдэлсые хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Ажахын энэ жэлэй октябрь-февраль һаранuудта республикын аймагуудта һүн һаалгын дүн тухай мэдээн

Аймагууд	Октябрь-февраль һаранuудта үнеэн бүхэнһөө һаагдаһан һүн (литрээр)	Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо илүү нэмээ (литрээр)	Нэгэ үнеэнһээ февраль һарада һаагдаһан һүн (литрээр)	Үнгэрэгшэ жэлэй февраль һарынхида орходоо илүү нэмээ (литрээр)
Прибайкальска	297	118	95	43
Хойто-Байгалай	233	101	68	32
Тарбагатайн	213	66	59	12
Сэлэнгын	204	130	49	15
Иволгын	182	59	52	24
Кударын	147	6	32	4
Б.-Кударын	146	76	35	24
Кабанскын	142	47	33	22
Заиграйн	138	40	34	7
Бичурын	137	5	36	2
Яруунын	131	53	41	29
Баргажанай	124	48	38	3
Курумканай	116	42	41	25
Кяхтын	105	3	16	2
Зэдын	103	27	20	6
Түнхэнэй	99	39	23	13
Баунтын	99	32	25	4
Мухаршэбэрэй	98	23	23	6
Хориин	95	58	22	16
Хэжэнгын	83	34	23	10
Ториин	62	15	11	4
Закаменай	51	4	11	3
Ахын	28	9	1	—

Ажахын энэ жэлэй октябрь-февраль һаранuудта республикын МТС-үүдэй харьяата колхозуудта һүн һаалгын дүн ба һүн һааха талаар гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай мэдээн

МТС-үүд	Үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн (литрээр)	Һүн һааха түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)
Итанцын	297	33,0
Сэлэнгын	251	30,8
Ехэ-Куналейн	242	28,4
Хамнигадайн	169	26,0
Сүхын	208,5	25,5
Тарбагатайн	203,0	25,0
Жиримскэ	197,9	24,7
Ехэ-Кударын	159,0	24,4
Селендумын	163	24,2
Түнхэнэй	119	22,8
Куйтунска	124,5	22,6
Бага-Куналейн	157,0	22,3
Сосновско	141,8	21,8
Хориин	105	21,0
Кяхтын	124	19,0
Үдын	98	18,0
Хэжэнгын	93	17,9
Курбын	137	17,1
Погранична	104	16,0
Бичурын	117,5	15,8
Чесанын	74	14,8
Кырсэнэй	88	14,3
О.-Ключевскойн	144	14,2
Закаменай	51	12,7
Хонхолойн	90,3	12,5
Суулгын	89,4	12,3

Бусад МТС-үүдһээ мэдээн ороогүй.

Һүн тушаалгаар гүрэнтэйгөө тоособо

Хориин аймагай түрүү колхозууд партиин ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолдо харюу болгон, гүрэндэ һүн тушааха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб дүүргээд, гүрэндэ һүн худалдажа эхилээ.

Малаа һайнаар эдеэлүүлһэн ба харууһалһанай ашаар үнеэн бүриһөө ехэ һүн һаадаг боложо, нёдондо жэлэй нэгэдэхи кварталтай сасуулбал, мүнөө жэл аймаг дотор 60 мянган литр һүн гүрэндэ үлүү ехээр тушаагдаа. Калининай нэрэмжэтэ колхоз һүн тушааха кварталайнгаа түсэб болзорһоо урид, мартын 10-да дүүргээд, мүнөө 15 мянган литр һүн гүрэндэ худалдаад байна. Мүн Кировэй нэрэмжэтэ колхоз 10 гаран мянган литр һүн тушаагаа. «Победа», «Красный партизан» колхозууд үдэр ерэхэ бүри һүн ехээр тушаажа байна. Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат Будэма Дамдинова, Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалишад Ц. Холхонова, В. Найданова гэгшэд социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Ц. Цыдыпов.

КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолые бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэе!

КУКУРУЗА ТАРИЛГАДА БҮРИН ТҮГЭСӨӨР БЭЛЭДХЭЕ!

* *

Хубхай хооhон хөөрэлдөөн кукуруза ургуулхада туhалхагүйл

Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй дээр зоригжоhон Ярууны аймагай колхозно таряашад ниитын малhаа ашаг шэмэ абалгаяа ойрын жэлнүүдтэ эрид дээшэлүүлхээр шиидэнхэй. Мүнөө аймагай зарим түрүү колхозууд, илангаяа Сосновско МТС-эй харьяата колхозууд хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүдые эршэмтэйгээр ябуулжа байна. «Путь социализма» колхозойхид ороohото культурануудайнгаа үрэhэ хүрэнгые хүсэд дүүрэнээр хаагаад, тарилгын эрхим шанартай болгохын тулада мүнөө хоёрдохёо сэбэрлэжэ байна. hаяын үдэрнүүдтэ энэ хүдэлмэреэ дүүргэхэнь. Энэ жэлдэ колхоз 200 гектар дээрэ кукуруза тариха гэжэ шиидэ. Мүнөө кукуруза, огород тариха, мүн таряанай бусад газарнууд дээрэ үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд үнгэргэгдэжэ байнхай. Мүн тэрэшэлэн тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүд «Коминтерн» колхоздо муу бэшээр ябуулагдана. Ороohото культурануудай үрэhэ хүрэнгэ хоёрдохёо сэбэрлэгдэжэ захалаа. Илангаяа нүхэр Чимитовэй хүтэлбэрилдэг огородой бригадынхид тарилгада бэлэдхэлээр ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Энэ бригадада мүнөө овощнин рассадануудые ургуулха 25 мянга гаран горшоогхонууд хэгдэжэ бэлэдхэгдээд, парнигуудай рамануудые хэлгэ, хуушануудыень заhабарилга дүүрэхэ дүтэлөө, огородой газар дээрэ наг шэбхэ ехээр гаргагдажа байна. Колхоз hүүлэй мэдээгээр полинууд болон сабшалан дээрээ хамта 6000 гаран тонно наг шэбхэ гаргаад байна. Мүнөө Сосновско МТС-тэ кукурузые яажа ургуулха тухай, тэрэнэй удхашанар тухай лекци, хөөрэлдөөнүүд механизаторнуудай дунда үргэнөөр үнгэргэгдэжэ байнхай.

Энэ жэлдэ Сосновско МТС-эй механизаторнууд харьяата колхозуудайнгаа полинууд дээрэ хамта 850 гектарта кукуруза тариха гэжэ шиидэнхэй. Энэ үшөөл бага гээшэ.

КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленум дээрэ нүхэр Хрущев элидхэл хэлэхэ зуураа шэниисын лэ ургадаг газарта кукуруза ургаха гэжэ заahан байна. Сосновско МТС-эй харьяата олонхи колхозуудта шэниисэ яhала hайнаар ургадаг юм. Тиимэhээ эндэхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд кукуруза ехээр тарихын түлөө оролдохо ёhотой.

Мүн Ярууны мяха-hүнэй совхоз тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие муу бэшээр ябуулжа байна. Совхоз энэ жэлдэ 400 гектарта кукуруза тарихаар хараална. Кукуруза тариха газар эндэ шэлэгдэжэ олдоо.

Гэбэшье, Эгэтын МТС, тэрэнэй харьяата колхозууд мүнөө болотор үшөөл hанаа амархан hуужа байhаар. МТС-эй харьяата нэгэшье колхозой поли дээрэ саhан тогтоогдоногүй, мүн үрэhэ хүрэнгэ удаанаар сэбэрлэгдэнэ. Тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри илангаяа Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо ехээр удааруулагдажа байна. Эндэ үрэhэнэй таряан шанар муутайгаар сэбэрлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, хоёрдохёо сэбэрлэгдэhэн 1800 центнер шэниисын үрэhэн, 400 центнер хара таряанай үрэhэн ургаха шадалайнгаа талаар муу гэжэ тодоруулагдаа. Энэ колхозой полинууд дээрэ агротехническэ хэмжээябуулганууд оройдоошье хэгдэнэгүй. Колхозой правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Лосев тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие шамдуулха тушаа оролдоногүй.

Мүн тэрэшэлэн энэ МТС-эй харьяата «Коммунизм», Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозуудта тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри ехэ муугаар ябуулагдажа байна.

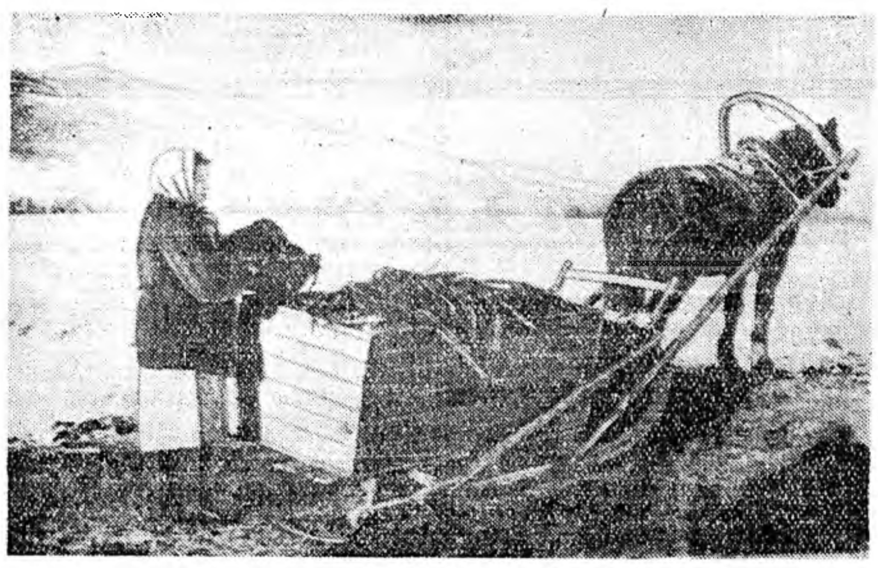
Эндэхи колхозууд хартаабхын үрэhэ хүрэнгөөр ехэ дутуу. МТС-эй харьяата колхозуудта хамта 2590 центнер хартаабхын үрэhэн хаагдаха ёhотой аад, мүнөө оройдоол 873 центнер хаагданхай. Хартаабхын үрэhэ хүрэнгэ бэдэржэ олохо тушаа колхозуудай правлeнинүүдшье, МТС-эй дирекцишье оролдоногүй. Эгэтын МТС-эй харьяата колхозууд малажал ехээр эрхилдэг. Илангаяа Карл Марксын, Молотовой нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозууд малаар ехэ олон юм. Эдэ колхозууд тус бүридөө 15—20 мянган малтай. Теэд энэ жэлдэ МТС-эй харьяата бүхы колхозууд хамтадаа оройдоол 1000-гаад гектарта кукуруза тарихаар хараална. Сосновско МТС-эй харьяата колхозуудтай, жэшэбэл, эндэхи колхозуудай полинууд дээрэ ороohото бүхы культуранууд hайнаар ургадаг, орой болотор хюруу унадаггүй юм. Тиимэhээ эндэхи колхозууд ниитынгээ малые үбhэ тэжээлээр жэл бүри хангажа шададаггүй хадаа кукуруза ехээр тарихын түлөө эртээнhээ оролдохо ёhотой байгаа.

МТС-эй дирекцидэ, колхозуудай правленинүүдтэ кукуруза таридаг болохо тухай ехээр хөөрэлдэдэг, суглаа зүблөөнүүд болодог байбашье, энэ шухала хэрэг хөөрэлдөөнүүдhээ саашаа ошоногүй. Эндэ кукуруза анха түрүүшынхеэ таригдахань гээшэ. Тиимэhээ тэрэниие агротехническэ заабариин ёhoop таридаг, hайнаар ургуулха хүнүүд хэрэгтэй. Теэд мүнөө болотор МТС-эй дэргэдэ кукуруза ургуулха мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ курсануудшье эмхидхэгдэнэгүй, колхозуудта звенонуудшье бии болгогдоногүй. Сеялкэнүүдые кукуруза тарихаар тааруулха тушаашье хэгдэhэн юумэн үгы.

Кукуруза тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие тон түрүүндэ МТС-эй агрономическа мэргэжэлтэд хүтэлбэрилхэ уялгатай. Теэд тэдэнэр главна агроном нүхэр Буртоновтойгоо хамта энэ гэхээр юумэ хэнэгүй.

Я. Семенов.

* *

Анна Андреевна Югова Зэдын аймагай Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо hаалишанаар хүдэлмэрилжэ эхилhээр эсгэ 20 жэл болоо. Тэрэ hү hаалгаар, түл абалгаар жэл бүри hайн амжалта туйлажа байдаг. Жэшээлхэдэ, 1953 ондо даажа байhан 12 үнеэдэйнгээ тус бүриhөө дунда зэргээр 1200 литр hү haahан hаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 1297 литр haahан байна. Партиин ЦК-гэй январска Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй харюуда тэрэ энэ жэлдэ даажа байhан 13 үнеэдэйнгээ тус бүриhөө 1700 литр hү haaха, үнеэн бүриhөө тугал абажа түлжүүлхэ уялга абаа. Эрхим hаалишан Югова аймагай Соведэй депутат болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Югова кукурузаар дарагдаhан силосые үнеэдтээ эдюулхын тулада траншей cooho гаргажа байна. **И. Яхногой фото.**

* *

Кабанскын колхозуудта

Партиин Центральна Комитедэй январска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бэелүүлхэ талаар Кабанскын аймагта ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Малажал хүгжөөлгын шиидхэхы нүхэсэлнүүдэй тэжээлэй база байгуулха тухай аймагай колхозууд ехэ оролдолго гаргажа байна.

Ургаса ехэтэй ороohото культура—кукуруза мүнөө жэлдэ 1500 гектарта таригдаха байна. Энээнэй тулада аймагай бүхы колхозууд тарилга хэхэ hайн газарнуудые шэлэжэ олоо. Шэнэ газар дээрэ кукуруза ехээр тариха юм. Шэнэ газар үтэгжүүлхын тулада зарим колхозууд суперфосфат абажа эхилээ. Мүн хуушан газарта тарилга хэгдэхэдээ имагтал хара пар болон намарай пар дээрэ таригдаха байна. Тиимэhээ кукуруза тариха хуушан газарай гектар бүридэ 5—6 тонно нэгшээмэл шэбхээр, 1,5—2 центнер суперфосфадаар, 3—4 центнер үнэhөөр үтэгжүүлгэ хэгдэхэ юм.

Кукурузын талмайн 200 гектарта рассадань горшоогхонууд соо ургуулагдаад, газарта маркировко хэгдэжэ, гараар таригдаха байна. Үлэгшэ талмайнуудтань тарилга сеялкээр, квадратно-гнездовой аргаар хэгдэхэ.

Хамта дээрээ кукурузын 50 тонно үрэhэн хэрэгтэй. Мүнөө 45 тонно үрэhэн абтаа, hаяын үдэрнүүдтэ колхозуудта үгтэхэнь. Кукуруза тариха 7—8 сеялкэ хэрэгтэй болохо. Эдэ сеялкэнүүдые МТС-эй мэргэжэлтэд болон механизаторнууд бэлэдхэхэ байна. Мүнөө заводской нэгэ сеялкэтэйбди. МТС-эй директор Николай Васильевич Кириков кукуруза тариха сеялкын чертёж зохёогоо. Тэрэнэй ёhoop сеялкэнүүд түхеэрэгдэжэ байна.

Кукуруза манай аймагта түрүүшынхеэ тооной таригдахань. Тиимэhээ кукуруза тариха агротехникые hайса мэдэхэ, шадабаритай хүнүүд хэрэгтэй гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай колхозуудай таряанажалай бригаданuудай бригадирнуудай семинар үнгэргэжэ байнабди. Кукурузые механизаторнууд тариха юм. Тиимэhээ сеялщигүүд бэлэдхэгдэхэ байна. Тэрэшэлэн манай Темлюйскэ МТС-тэ кукуруза тариха, ургасыень харууhалха, хуряаха звенонууд бии болгогдохонь.

Силос дараха башнинуудые бариха талаар МТС-эй харьяата колхозууд бага бэшэ хүдэлмэри хэнэ. Хрущевой, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд типовой набтар башнинуудые барижа дүүргэбэ. Мүн «Коммунизм» колхоз тиимэ нэгэ башни барижа байна. Ленинэй, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта бетонированна силоснэ нүхэнүүд бэлэдхэгдэнхэй. Тэдэ нүхэнүүд дээрэ башнинууд баригдаха байна. Иимэ барилганууд аймагай бусадшье колхозуудта хэгдэхэ юм.

Кукурузын баян ургаса хуряажа шадаха арга боломжо Кабанскын аймагай колхозуудта бии. Энэ шухала асуудал шиидхэлгэдэ колхознигууд болон механизаторнуудай хүсые эмхидхэн элсүүлхэ зорилго манай МТС-эй урда табигдана.

А. Капустин, Темлюйскэ МТС-эй главна агроном.

Загаhа бүри ехээр баридаг болохо

Республикын загаhанай промышленностиин ажахын эдэбхитэдэй суглаан hаяхан Улан-Удэдэ болобо. Суглаан дээрэ «Байкалгосрыбтрест» ба «Рыбакколхозсоюзай» загаhа барилгын предприятинууд болон колхозуудай 1954 оной хүдэлмэриин дүнгүүд ба саашанхи зорилгонууд тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Эдэ асуудалнуудаар «Байкалгосрыбтрестые» **эрхилэгшын уялгые дүүргэгшэ нүхэр Цивилев,** «Рыбакколхозсоюзай» правлениин түрүүлэгшэ нүхэр **Анакин гэгшэд** элидхэл хэбэ. Элидхэлшэд ба үгэ хэлэгшэд манай республика дотор загаhа ехээр бариха, загаhанай продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе улам дээшэлүүлхэ, табадахи табанжэлэй түсэбые болзорhooнь урид дүүргэхэ талаар ехэ арга боломжонуудай бии байhан тухай хэлээ. Республикын загаhашад гүрэнhөө шэнэ техникэ, гүльмэ, губшуур элбэгээр абана.

Мүн эндэ загаhанай промышленностиин предприятинууд болон колхозуудай хүдэлмэридэхи горьтой алдуу дутуунууд хурсаар шүүмжэлэгдээ.

Амжалтаа арьбадхаха

Загаhа агналгын үнгэрhэн жэлэй сезон дотор тус трестын предприятинууд ба «Рыбакколхозсоюзай» колхозууд гүрэнэй түсэб дүүргэлгээр ехэхэн амжалта туйлаhан байна. «Байкалгосрыбтрестын» предприятинууд валовой продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 125,3 процент дүүргээ. Жэлэй турша дотор 28.102 мянган түхэригэй загаhанай продукци урда жэлэйхиhээ үлүү ехээр үйлэдбэрилэгдэжэ, хэрэглэгшэдтэ эльгээгдэhэн байна.

Түрүү загаhашад хүдэлмэридөө шэнэ арга дүршэлнүүдые шадамаар хэрэглэдэг боложо, түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэнэ. Загаhа мүльhэн дороhoo бариха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй. Энэнь муу бэшэ үрэ дүн харуулна. Гадна, зунай сагта далай дээрэ долгитойдошье табигдадаг шэнэ түхэлэй, бүхэ губшуур хэрэглэгдэдэг боложо, хэдэн зуугаад центнер загаhа түсэбhөө гадуур бариха арга олдоhон байна. Түрүү арга, шэнэ техникэ ажалдаа хэрэглэhэнэй ашаар Нижне-Ангарска загаhанай комбинадай, Кабанскын загаhанай заводой коллективүүд загаhа агналгын сезониие амжалтатайгаар үнгэргэбэ.

Эдэ амжалтанууд хадаа загаhашадай ажал зүбөөр эмхидхэhэнэй, гүрэнhөө үгтэhэн шэнэ техникэ, моторно флодые гамтай зүбөөр хэрэглэhэнэй ашаар туйлагдаа. Загаhашад эдэ амжалтануудаараа hанаагаа амарха ёhогүй. Загаhа барилгын байгша оной түсэбые саг болзор соонь дүүргэхын түлөө түрүүшын үдэрhөө тэмсэхэ шухала. Тиимэhээ мүнөө Байгал далайн мүльhэн дороhoo, мүн бусадшье гол нуурнуудhаа загаhа барилгые улам үргэдхэхэ, хабар-зунай сезондо эртээнhээ hайнаар бэлэдхэхэ хэрэгтэй. Хабар-зунай сезондо бэлэдхэлэй хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябажа байhаниие үгэ хэлэгшэд хурсаар шүүмжэлээ. Нижне-Ангарска загаhанай комбинадта энэ хүдэлмэри ила муугаар ябажа байна. Комби хүтэлбэрилэгшэд (директорынь хэр Красильников) нёдондо жэ бага зэргэ амжалта туйлаhаараа наагаа амаршоод, мүнөө квартал түсэбөө муупаар дүүргэжэ бай

Март—нэгэдэхи кварталай шын hара. Загаhашад квартал түсэбөө дүүргэхын түлөө бүхы сэеэ элсүүлхэ зэргэтэй. Энэ тал «Байкалгосрыбтрест» ба «Ры колхозсоюзай» хүтэлбэрилэг предприятинууд болон колхоз та ехэ туhа хүргэхэ ёhотой.

Үгэ хэлэгшэд хабар-зунай сезо бэлэдхэлэй хүдэлмэриин ханга гүйгөөр ябажа байhанай түлөө т ба рыбакколхозсоюзай хүтэлбэри шэдые шүүмжэлээ. Предприятин запасной частьнуудаар, шэнэ г мэ, губшуурнуудаар, моторно дой детальнуудаар тон хомо хангагдана. Энэл ушарhаа бол мартын 10-най мэдээгээр нэгэ судна заhабарилагдажа бэлэн бол дүй. «Рыбакколхозсоюзай» пра лениин түрүүлэгшэ нүхэр Анакин ралиин hүүл багаар Хойто-Байга загаhа барилгын колхозуудаар удаан ябабашье, тэндэхи дутуу данууудые усадхаха талаар юумэ хээгүй. Эмхидхэлэй бодото дэлмэриин орондо элдэб су олоор татажа, хубхай хооhон хэлэлгээр «туhаламжаяа» хизаа hан байна. Үгэ хэлэгшэд булта нёдондо жэлэй амжалтаар hана амарангүй, тэрэниие мүнөө у арьбадхажа, Эхэ орондоо заг ехээр үгэхэ байhанаа мэдүүлбэ.

Эрдэмтэд загаhашадта багаар туhална

Республикын гол мүрэнүүд б нуурнуудай, мүн Байгал далайн гаhанай баялигые саашадань бадхаха тухай асуудалда суглаа анхаралаа хандуулаа. Суглаан рэ Иркутскын университедэй до нүхэр **Попов** үгэ хэлээ. Загаhа рилгын гүрэнэй түсэб жэл бүх ехэ боложо байна. Гэхэтэй хая загаhанай үдэсэнь ехэ удаан. Э нэй гол шалтагааниинь юуб гэх загаhые хабар, намар, эгээл түр хаяжа байха үедэнь хуули бу барина. Иимэ ушар илангаяа hүү 2—3 жэлнүүдтэ ехээр үзэгдөө

Удаань үгэ хэлэhэн олохон загаhашад эрдэмтэдэй нягта хол тойгоор ажаллаха ёhотой гэжэ дэглэбэ.

* * *

Суглаан дээрэ республикын з hанай промышленностиие саашад хүгжөөхэ тухай бусад шухала а далнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Заг бариха табадахи табанжэлэй бые уридшалан дүүргэхэ, загаhа дай байра байдалые hайжаруу тэдэниие хубсаhа хунараар, хоолоор таhалдуулангүй хангах лаар зохихо шиидхэбэри ба хан га баталан абтаа.

Суглаан дээрэ РСФСР-эй Заг най промышленностиин минис орлогшо нүхэр Саныгин дэлгэ гы үгэ хэлээ.

ЮРЫН АЯНДА

*

Михаил ТОЛКАЧ

* *

Ибрагим Сайфутдинов замда мордохо болобо. Тиигэбэшье, ехэ ута, хүндэ поездые Мысовая станци хүрэтэр жолоодон абаашаха болохоб гэжэ hанаагүй байгаа. Тиин мүнөө километр шахуу ута холбоо вагонуудые паровозой будкаhаа шэртэн хаража байхадаа, даалгабаряа хайшан гээд лэ hайнаар дүүргэхэб гэжэ машинист hанана. Үбэлэй хүйтэнэй үедэ иимэ составууд үсөөхэн байдаг hэн. Ехэнхидээ тэдэниие хоёр паровозоор шэрэдэг юм. Вагонуудай хоорондохи шагтагалалга ондо ондоо байха гэжэ главна кондукторай хэлэхэдэнь машинист hанаапаа ехээр зобобо. Вагонуудые иигэжэ холболго ямаршье машинистда ехэ түбэг ушаруулдаг. Нэгэ вагоной автоматическа шагтапатай байхада, нүгөөдэнь—«гохо» шагтагатай байха гээшэ ехэ харюусалгатай. Ушарынь, поездын ябажа байhан бүхы замда бригадынхид харууhа наринаар хэхэ ёhотой болодог. Машинист саг үргэлжэ hонор hэрэмжэтэй, илангаяа ехэ болгоомжотой ябаха ёhотой.

—Бидэнэртэ нилээд бэрхэтэй юумэ тудаба. Тэрэнэй хажуугаар, ямар галзуурhан хүйтэн болоно гээшэб,—гэжэ машинистын туhалагша Рябухин, баруун гараараа шэхэеэ үрэн байжа дуугарна.

— Дүшэн градус хүйтэн боложо байна,—гэжэ кочегар Щеглаков харюусана. Энэ тушаалда бүри hаяхан хүдэлмэрилжэ эхилhэн тула, мүнөө замдаа ямар бэрхэшээлтэй дайралдаха байhанаа тэрэ эли тодоор таажа үшөөл мэдэхэгүй байгаа. Машинистын ба тэрэнэй туhалагшын hанаагаа зобоhон шарайтай байхыень хараад, кочегар топкодо түлихэ нүүрhээ ехэ оролдосотойгоор бэлэдхэжэ эхилбэ.

Сайфутдиновта поездоор ябалгын аян замай путёвко барюулха зуураа, кондуктор тэрээндэ иигэжэ хэлэбэ:

— Селенга станцида зогсохогүй гэжэ диспетчер дурадхана, юу гэхэ байнабши?

Үдэшын боро хараан болоогүй хагү гэжэ мэдэжэ абаха гэhэндэл машинист оршон тойрониие эрьен хараад:

—Юу болоноб даа, туршаад үзэнэ бэзэбди,—гэжэ харюусаба.

Гудогоо нэгэ удаа хашхаруулаад, поезд аян замдаа мордоно.

Сайфутдинов мүнөө үбэл хүндэ ашаатай поездые түрүүшынхеэ жолоодожо ябана гэжэ хэлэжэ болохогүй. Бүри хүндэ ашаатай, залгаатай хоёр поездые хүйтэн үбэлэй саhа шуурга дабажа, hаадгүй hайнаар тэрэнэй хүргэдэг ушарнууд бии байгаа. Теэд мүнөө ондоо юумэн hанаандань оробо. Үдэрынь дулаан байhан аад, үдэшын хүйтэндэ рельснүүд нимгэн мүльhөөр хушагдана. Тэрээнhээ боложо, үгсүүр газарта паровоз хүсэеэ гээжэ, ябадалаа аалихан болгодог, «халтирдаг» юм. Түлишэ хэмhээ ехээр гаргашалха хэрэг гарадаг. Семафорнуудай гал сагаан манан соо харагдахаяа болино, ангуушад шэнги hэмээхэнээр ябадалаа аалидхан, тэдээндэ хүрэжэ ошохо болоно. Графигhаа халтад гэхэдээ гаража болодог. Гэбэшье, иимэ ушар тус бригадада үзэгдэхээ болиhoop үнинэй.

Сайфутдиновай болгоомжолhон юумэниинь дэмы бэшэ байгаа. Мостовая станциин саана ябахадаа, машинист буксоваlhан паровоздо хүсэ оруулхын тула яаралтай хэмжээ абаха баатай болобо. Байгал далайда ойротон ошохо тудам үдхэн сагаан мананда семафорнуудай ногоон гал hүлэмхи муугаар арайхан гэжэ харагдана, тиимэhээ али зэргын холо зайтай байhаниинь мэдэхэнь бэрхэтэй байна. Машинист бүхы анхаралаа табижа, урагшаа шэртэн харана. Сайфутдинов машинынгаа хэды дахин буксоваlhанай тоо мартажархёо, харин ябалгын графигые дүүргэхэ, Мысовая станци хүрэтэрхи замые түргөөр дабаха гэhэн гансахан дура хүсэлөөр зоригжоhон байба.

Кочегар Шеглаков, машинистын туhалагша Рябухин гэгшэд Сайфутдиновай зорилгоёо дүүргэхыень хүнгэдхэхэ гэжэ бии шадалаараа оролдоно. Өөhэдынгөө хэхэ бүхы ажалые тэдэнэр машинистын hануулгагүйгөөр, саг соонь дүүргэнэ. Котёл сооxи ууралай хүсые эгээн дээдэ хэмжээндэ байлгажа, тэдэнэр дошхон hалхяар үлеэhэн хүйтэн үбэлэй дүлии балай харанхы руу хёрхо хурсаар шэртэн харана: Улаан галай урда холо гэнтэ ялаб гээ hаань, алмайржа болохогүй...

Замаа үргэлжэлүүлэн ябахые харуулhан галнууд удаа дараалан харагдажа, тон түргөөр үнгэрэн гээгдэнэ. Бригадын нэтэрүү зоригтой ажал тухай мэдээе диспетчертэ яаралтайгаар хүргэхын тула гүйлдэжэ ябаhандал тэдэ галнууд үзэгдэнэ.

Селенга станциин галнууд тээшэ гараараа заажа, Рябухин:—Зогсохо гүбди?—гэжэ хашхарба.

— Урагшаа ябая! — гэжэ хэлээд, Сайфутдинов гараараа шуумгай шангаар зангаба.

Тэрэнэй энэ зангалгань ехэ удхатай байгаа. Бригада улам ехэ харюусалга даажа абаба, энэнь хүсэ шадалаа, хаба зоригоо улам шангадхахыень паровознигуудhаа эрибэ. Тэдэнэр түлюур соо суглаrhан шлак гаргажа хаяагүй. Пеэшэнгээ саг үргэлжэ түлидэг гэрэй эзэн эхэнэршье галайнгаа hайнаар дүрэхын тула түрүүшээр үнэhыень сэбэрлэжэ, утаа hайнаар татаха болгодог бшуу. Тиимэ болобошье, Сайфутдиновай бригада хоёр мянга гаран тонно ашаа яаралтайгаар абажа ябаа.

Иигэжэ шиидэхэдээ, Сайфутдинов рекорд туйлахые, сууда гарахые бодоогүй, энэнь зорюута hанаашалhан хэрэг бэшэ байгаа. Энэ хадаа советскэ хүнэй арюун hайхан hанал бодол, буурашагүй хүсэл зориг байгаа. Манай хүнүүдэй габьяань тэдэнэй үдэр бүриин ажалhаа таhаршагүй юм. Гансахан лэ диспетчерэй мэдэдэг участок дээрэхи юрэнхы байдалые тус бригада хараагүй болобошье, өөhэдынгөө ажалда ябахадаа, Сайфутдинов ба тэрэнэй үнэн ханиинар коллективhээ таhаршагүй байhанаа тодоор ойлгожо ябаа. Бусад бригадануудай даалгабаряа дүүргэхэдэнь, имагтал энэ бригадын туhалхаар диспетчерэй ажалаа эмхидхэhэниие тэдэнэр мэдэрбэ. Тиимэhээ тэдэнэр хүйтэнтэй тэмсэжэ, ехэ ашаатай, ута поездые шадабаритай бэрхээр жолоодон, бэрхэшээлнүүдые дабан, хойшо харангүй дабшажа ябаба.

... Уршагта Боярска үгсүүрые поезд дабан гараба. Ябадалаа аалидхангүйгөөр тэрээн дээрэ гарахын тулада тон ехэ шадабари, дура хүсэл ба эрид шанга зориг бригадада хэрэгтэй байгаа! Бүри таатай улариада, жиирэй шэгнүүртэй ашаа тээhэн поезднуудые жолоодожо ябаhан нилээд ехэ дүй дүршэлтэй машинистнууд эндэ нэгэтэ бэшэ «бүдэрhэн» байха. Часай механизм шэнги нарин зүбөөр ажалладаг бүрин бүтэн паровоз, бригадын эбтэй хүдэлмэри, машиные Сайфутдиновай зохид hайнаар жолоодолго—эдэ бүгэдэ тэрэнэй амжалтые хангаа.

Хүйтэн үдэрэй табан час соо замда ябахадаа, хүнэй тамир шадал барадаг бэрхэшээлнүүдые дабажа гараад, халуун уhаар бэеэ угаахада яahаншье аятай зохид гээшэб! Ама халаама халуун шүлэн аргагүй амтатай лаа!

— hайн ябажа гарабат, — гэhэн диспетчерэй үсөөн үгэтэй магтаалые мэдэжэ абахадаа, сэдьхэл зүрхэндэ баяр омогорхол түрэнэ.

Хори гараhан залуу наhатай машинистын амарха сагтаа амарангүй, гэдэргээ дары хурданаар бусаха, паровозоороо саhата шуургые хаха зүhэн шууяха, дүшэн градусай хүйтэниие шоо үзэн энеэбхилхэ, холо хүрэтэр сууряатаhан гудогой хурса хонгёо абяагаар нойрмог ой та hэргээхэ дураниинь хүрэнэл.

Сайфутдиновай бригада имаг нимэ омог зоригтойгоор энэ рей Улан-Удэ ерээ. Удаа тээнь, нор hoo хоёр дахин ехэ шэгнүү ашаа тээhэн поездые жолоод Тэрэнь юрын состав бэшэ байга

«Москва. Экспорт. Абаашаг газар: Хитад, Аньшань. Метал гическа комбинат» гэжэ томо гүүдээр бэшэтдэhэн гаршагтай хайрсагууд саhатай платформо рэ обоолоотой харагдана. Хай гууд дээрэ эдэ үгэнүүд мүн лэ тад нероглиф үзэгүүдээр бэш байгаа. Энэ ашаан агуусхэ ара дай эбдэршэгүй бата бэхи нэг тухай hаруул hайхан hанал б түрүүлнэ.

Алад холын хани нүхэд маш Сайфутдинов ба тэрэнэй туh шад тухай мэдэхэгүй байгу Хайрсагууд соо хэгдэhэн энэ Москваhaa Пекин хүрэтэр нүү ёhоной эстафетэ шэнгеэр бэе б дамжуулан үгэhэн локомотивна гаданууд адагынь мянгаад б бэзэ даа! Үнэтэ шухала түхеэр болзор соонь, бүрин гүйсэдөө леэжэ абаад,, Хитадай булад луулагшад манай хүнүүдые х лэн, баяр баясхалантайгаар хэлэхэл:

— Эдэ советскэ хүнүүд яма нарин нимбайгаар ажалладаг шэб даа!..

Тиин Сайфутдиновай паровоз бүүдэй урма баяртай ябаhаниие дэрhэн шэнгеэр, хүндэ ашаатай ставые шэрэжэ, март hарын н най элшэдэ хара хүхэ утаагаа харуулhаар, удаадахи рейсдээ доно.

Бурядай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай наһа бараһаар 100 жэлэй ойдо

Педагогическа институдта

Доржи Банзаровай наһа бараһаар 100 жэлэй ойдо зорюулан институтай ород хэлэнэй ба литературын кафедра, мүн библиотекэ бурядай эрдэмтын ажабайдал ба ажал-ябуулгые харуулһан уран гоёор зохёогдоһон фотозурагуудай ба номуудай выставкэ эмхидхэбэ. Номуудай выставкэдэ Доржи Банзаровай өөрынь зохёолнууд ба тэрэнэй ажал-ябуулга тухай бэшэгдэһэн номууд бии. Тэрэ тоодо Д. Банзаровай «Монголнуудай хара һүзэглэл гү, али бөөдэ шүтэлгэ». «Хальмаг хэлэнэй грамматикын зохёолнуудые шэнжэлэлгэ», «Урданай зарим ород түүхэсэгүүдэй восточно нэрэнүүд тухай», «Монгол нэрэ[illegible] бии болоһон тухай», «Ойродууд ба уйгурнууд» тухай ба бусад номууд табяатай.

Студентнэрэй академическэ группа бүхэндэ Доржи Банзаровай ажабайдал ба ажал-ябуулга тухай хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэһэн байна.

Мартын 30-най үдэр Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржи» гэһэн романаар уншагшадай конференци үнгэргэгдэхэ юм.

Мартын 18-да институдай дирекци эрдэмтэдэй Соведэй ээлжээтэ зүблөө үнгэргөө. Энэ зүблөөн дээрэ педагогическа наукануудай кандидат, доцент А. П. Панчуков «Доржи Банзаров — бурядай түрүүшын эрдэмтэ», доцент М. П. Хамаганов—«Литературада Д. Банзаровай хэһэн ажал ба тэрэнэй үзэлые сэгнэхэ асуудал тушаа» гэһэн темэнүүдээр элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Литературна вечер

Бурядай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай наһа бараһаар 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан литературна вечер Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын уншалгын зал соо үнгэргэглэбэ. Вечертэ городой ажалшад, эрдэмтэд, драматургнууд, уранзохёолшод ба бусад хабаадалсаа. Эндэ түүхын науканудай кандидат П. Т. Хаптаев «Доржи Банзаровай ажабайдал ба ажал-ябуулга гэһэн» темээр элидхэл хэһэн байна.

Мүн «Банзарай хүбүүн Доржи» гэжэ романиие зохёогшо Чимит Цыдендамбаев өөрынгөө творческо түсэбтэй суглараргшадые танилсуулаа.

Тэрэ бурядай гайхамшагта хүбүүн, мэдээжэ эрдэмтэн Доржи Банзаров тухай трилоги бэшэхэ байһан тухайгаа хэлэжэ үгөө.

Поэт-драматург Стенькин «Манай бурядай эрдэмтэ» гэжэ дуугаа уншажа үгөө. Тэрэнэй зохёоһон энэ дуунда композитор Б. Ямпилов хүгжэм бэшэһэн байна. Тэрэшэлэн филологическа науканудай кандидат нүхэр Уланов вечер дээрэ өөрынгөө шүлэгүүдые уншаба.

Библиотекэ энэ вечертэ зорюулан номуудай ба зурагуудай выставкэ эмхидхэһэн байна.

Б. Гармаев.

Һургуулида болоһон суглаан

Бага-Куналейн дунда һургуулида Бичурын аймагай багшанарай суглаан һаяхан болобо. Энэ суглаан дээрэ дунда ба долоон жэлэй һургуулинуудай директорнүүд, һуралсалай талые даагшад, мүн эхин һургуулинуудые даагшад хабаадаа.

Суглаанда хабаадагшад ород хэлэнэй 7-дохи класста, гар уралалгаар 3-дахи класста урогуудые шагнаһан байна. Ород хэлэнэй урогые дүршэлтэй багша Лидия Ивановна Фокина, гар уралалгын урогые Т. К. Смолина үнгэргөө. Гар уралалгын урок дээрэ һурагшадые пластиллинаар юумэ шабан хэжэ һургаха дүршэл оруулагдаа. Үнгэргэгдэһэн урогуудые зүбшэн хэлсэлгэ болоо. Гар уралалгын урок ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөөд, суглаанда хабаадагшад тэрэниие зүбшэн хэлсэлгэн дээрэ үнэтэ дурадхалнуудые олоор оруулһан байна. Гар уралалгын урок энэ жэлдэ һуралсалай зүйлнүүдэй тоодо түрүүшынхеэ оруулагдаһан ба, һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд энэ урогһоо өөһэдтөө туһатай яһала юумэ ойлгожо абаа. Энээнэй урдатэ аймаг соо гар уралалгын урок энэ дахин лэ олон зоной хабаадалтайгаар үнгэргэгдэһэн, тэрээн дээрэ саарһаар элдэб дүрсэнүүдые хайшалжа һураха дүршэл заагдаһан байгаа.

Суглаанда хабаадагшад пионернүүдэй сугларалга ба һурагшадай комсомольско суглаан дээрэ байлсаа. Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ 1954 ондо хабаадагша—Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник Тимофей Романович Чекин выставкэ дээрэ харуулагдаһан хүдөө ажахын амжалтанууд тухай тэндэ хөөрөө.

Һургуулиингаа дэргэдэхи участогууд дээрэһээ баян ургаса суглуулһан, Бүхэсоюзна выставкын эдир хабаадагшад тухай Тимофей Романовичын хөөрэхэдэ үхибүүд ехэ һонирхобо.

Һүүлээрнь пионернүүд уранһайханай номернуудые харуулаа. 8-дахи «А» классай комсомольско суглаан дээрэ классай ударидагша В. П. Конечных «Хэлэнэй культура тухай» темээр элидхэл хээ. Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ һурагшад—комсомолецууд ехэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, һанамжануудые олоор оруулаа.

Физикын багша Леонид Афанасьевич Мясников суглаанда хабаадагшадые физикын таһагай, техническэ кружогой хүдэлмэритэй танилсуулаа. Һурагшадай өөһэдэйнь хэһэн приборнууд ба харуулан ойлгуулха зүйлнүүд тэндэ табигданхай байгаа. Тэдэнэй хэһэн шлюзэ ехэ һонин байба.

Ф. Степанов.

Уранзурагуудай Бүхэсоюзна выставкэдэ

Москвада эмхидхэгдэһэн уранзурагуудай Бүхэсоюзна выставкые столицын ажалшад ба холоһоо ерэһэн гостинууд ехэ һонирхолтойгоор харана. Выставкын түрүүшын үдэрнүүдтэ мянга шахуу хүн тэрэниие харагараа.

Выставкын залнууд соо түрүүшынхеэ табигдаһан сценэ гоёохо зурагууд харагшадые ехээр һонирхуулна. Эндэ табигдаһан эскизнүүд оперно искусстводо бии боложо байгаа шэнэ зүйлнүүдые элеэр харуулна.

Выставкэдэ табигдаһан хубсаһанай ба сценэ гоёолгын зурагуудай дунда Бурят-Монголой искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша А. И. Тимиинэй эскизүүдые һонирхомоор юм. Л. Книпперэй «Байгал дээрэ» гэжэ оперын «сэрэгшэдэй хубсаһа», А. П. Бородинэй «Князь Игорь» гэжэ оперын Кончагай хубсаһа тон уранһайханаар зурагдаһаараа харагшадай үндэр сэгнэлтэ абаба.

В. Покровский.

100-һаа дээшэ наһатай болоһон 400 гаран хүн Алтайн хизаарта ажаһуудаг. «[illegible] Ленина» гэжэ хүдөө ажахын артелиин (Тончихинска районой Фунтики тосхоной) колхозник Ф. В. Алексеев 1854 ондо Самарска губернидэ түрэһэн юм. Нүхэр Алексеев Алтайн хизаарай Фунтики тосхондо 1906 ондо нүүжэ ерэһэн байгаа. Федор [illegible]евичын бэень һайн. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ колхоздо 400 ажалта үдэр олоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үбгэн колхозник Ф. В. Алексеев залуушуултай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

ТҮРЭЛ ДАЙДАҺАА ХОЛО

(„Банзарай хүбүүн Доржи“ гэһэн трилогиин бэшэгдэжэ байһан хоёрдохи номһоо)

Ольга Николаевнагайда

Булсагархан хүлтэй амурай дүрсэтэй дэнгэй хүндэ бронзо табюур бариһан Ольга Николаевна Зинина Доржиие бүрүүл харанхы урда таһагтаа угтаба. Амар мэндэеэ андалдаад, айлшанайнгаа шинелеэ тайлажа үрдеэгүй байтар гайхан:

—Доржи, та үбдэшөө бэшэ гүт? Шэгтнай хухигар сагаан лэ,—гэнэ.

Хоёр альгаа хабиран гостина тээшэ орожо ябахадаа Доржи хэлэнэ:
— Үгы даа... Үгы... Яагаашьегүйб, Ольга Николаевна. «Гошподин Бансаров, үбшэлжэ байна ха яат?» гэжэ һаяхан ординарна профессор Карл Карлович Фойгт гайхаа һэн. Хамта һурадаг студентнэрни ухаа мэдээ табилдахадань лекарьтэ ошохо баатай болошобоб. Фридрих Иванович харахысаа хараад. үзэхысөө үзөөд...

—Яагааш гэбэб теэд?

—Олзо болохо юумэ олоогүй даа. Медицинскэ наукые юугээрээш һонирхуулхагүй байшооб, һайсахан эсэнхэй юрын студент гэжэ тоолоо.

—Доржи, шарайтнай хухигар сагаан...

—Урдандаашье болсогор улаахан ябаа бэшэб. Ехээр һуугдана даа... Эсээб... Юрэ хэлэхэдэ эхэ нютагаа һанажа, эльгэ зүрхөө гажархаһаа ондоо үбшэн намай дайраагүй.

—Һуугыт наашаа, һуугыт...

Һаяшаг ерэһэн университедэйнгээ хоёр нүхэдэй дунда Доржи һууба. Хамаг юумэн тухай халуун арсаа хэхэ дуратай, уран хурса үгэтэй Яков Белоголовый, морхогор хөөрхэн хамартай студент-юрист Иван Кондратьев хоёр Доржиие дундаа дуратайхан һуулгабад.

—Иигэжэ бэеэ хардажа яажа болохоб? — гэжэ Ольга Николаевна һанаата болон хэлэнэ. Хүнэй наһан богонихон ха юм даа. Ябаш бүхы юумэ хэжэ үрдихэгүйш.

—Ольга Николаевна, хүнэй наһанай охор богони байхал бүринь яараха хэрэгтэй. Хүн зондо туһатай юумэ хэхэеэ оролдохол хэрэгтэй, —гэжэ Доржи бэеэ сагааруулна.

—Манайда ходо ябахаяа яанат... Гэртэ шанагдаһан эдеэн, танай һангай хоолһоо нэгэ бага дээрэ байхал...

Доржи хүхюугээр шоглон хэлэнэ:
—Ольга Николаевна, бидэниие айхабтар ехээр шахадаг лэ. Үглөөгүүр бүри заримдаа хойто зүгэй загаһатай, заримдаа урда зүгэй үзэмтэй пирог пүүд пүүдээр асардаг байха...

Яков Белоголовый зугаа үгыень угтажа абаад залгуулна:
—Үдын эдеэнэй болоходо Иван Александрович Хлестаковой уудагтал тон адли шүлэ Парижһаа пароходоор сэб сэхэ асардаг юм.

Ольга Николаевна гараараа зангаба.

—Болигты даа, мэдэхэб даа, мэдэхэб...

—Намда хэлэгшэ даа... Хоёр алхаад ерэхэ зэргын газарта хорин үдэр соо нэгэ шагааха забда олдохогүй байха гэжэ...

—Эндэ танай орохо забда яагаад энэ Доржидо олдобо гээшэб. Эндэ ерэхэ һамбаа олохоһоо байха һаргама һайхан татар басагандаа һара соогоо нэгэ удаа бэшэг бэшэнэл. Бэшэһэн бэшэгынш оройдоо «Гишкем» гэһэн гансахан үгэ. Манайхяар һаа «инаг һайхан басагамни» гэһэн үгэ байгаал бэзэ,—гээд Яков эзэн эхэнэртээ миһэд гэжэ эмнибэ.

Доржи нүхэртөө голхорон уурлаһан янза үзүүлжэ уршагад гэнэ.
—Зай, зай... Дүүргэл даа... Харана гүш, ямар зантагар томо баабгайе бала сохимо дэнгэй табюур гээшэб?

Яков наадангаа бронзо табюур холо болгобо. Ольга Николаевна хоёр бутылка гарс-леваля асаржа стол дээрэ табина. Студентнүүд гансата хүхюу болоодхино. Инагай шүлэг уншаһандал уянгатуулжа, баруун гараа эльгэндээ абаашажа, Доржи олон үдэр ороогүй ушараа тайлбарилжа ороно:

—Хуули зэмыемни хуу бүрин амасуулагты, хүндэтэ Ольга Николаевна... Танай шэрүүн гарһаа али бүхы хэһээлтэ абахаяа бэлэн байнаб...
—Ольга Николаевна тээшэ эрьенэ:
—Айхабтар ехээр ажаллаха хэрэгтэйл, ойлгыт энээниие, хүндэтэ Ольга Николаевна. Мүнөө жэлэй июньдэ бэшэ, харин майн эхиндэ диссертацияа барихаар харааланхайб. Бэшэжэ байһан номоо бүри наананъ дууһаха ушартайб. Тиихэдэ би та олон нүхэдэйнгөө үнэн сэхэ үзэмжэ сүүд шагнахаяа бэлэн байнаб гэхэб... Хорон хэлэтэ энэ Яшка уран поэдэй хэлэһэн үгөөр тиихэдэ: «Сэдьхэлэй дуранай шоуса үрые, шэшэрһэн гараараа тэбэрин байгаал», гээд шоглохо. Мэдэнэб, мэдэнэб, табан хурган шэнгеэр мэдэнэб.

Бултадаа үнэн зүрхэнһөө энеэлдэбэд.

—Бэрхэш, Доржи,... Бэрхэш... Шиниингээ хамаг ажалаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө духаряа бария!—гэнэ Яша.

—Байза гэнэб. Үшөөл эртэхэн... Амжалтатай дүүргээ һаам духаряа үргэхэ саг байха... Хэрбээ хүсэһэн һанаһан бүгэдымни хүсэд бүрилдэжэ үгөөшьегүй һаа баһал ууха шалтагаан байха. Хии талаар хаягдаһан хайран сагые шаналжа уухабди.

Хэдынэйш сагта хүхюу обтой айлшадаа хаража Ольга Николаевна миһэлзэнэ.

Доржи үнэхөөрөөшье муугаар харагдана. Елэн хара үһэниинь духыень бүришье хубхин сагаан болгожо үлүүсэ илгана. Хурса хурдан, галтай сэсэн нюдэдынь үе үе бодолгото болон аалидана, үе үе залуу эдир наһанай залиршагүй һайхан галаар толорно.

—Доржи, та университедээ дүүргээд, юу хэхэ бодолтой байнат?—гэжэ эзэн эхэнэр һонирхоно.

—Хамагай түрүүндэ, хорин табан жэлдэ хасагай алба сахиха хүндэтэ заралгаһаа мултарха зорилготойб. Тиигээд байхада,—гээд Доржиин нюдэндэ тоомгүй хошон үгынь урда үзэгдэдэг ошохон үзэгдөөдхинэ, — тиигээд саашадаа би «Банзарай Доржи гэдэг эрдэмтэйхэн боложо ябаһан хүбүүн наһа дүүрэшэбэ даа» гэһэн некролог нүхэдөөрөө газетэдэ гаргуулхаб. Нүхэдүүдни уншаад, «хайран хүн даа... Бааргһан даа... Хүхюу һайн хүн һэн даа»... гэлдээд мартаха. Тиигээд лэ гэб гэнтэ зузаан ном бэшэжэрхинхэй, үхэһэнөө амидыршахаб.

Зузаан ном бэшэхэ хэрэгтэйл даа... Теэд лэ газетын некролог үлүүтэ бэшэ аал даа?

—Үгы... Үгы... Тэрээнгүй болохогүй... Хүн намда забда сүлөө олгуулхагүй... Ябаш олгуулхагүй... —Доржи гараараа зангаад, Ольга Николаевна тээшэ хандаба.—Манай кяхтынхид бэшэнэ гү? Али бултадаа тэб гэнтэ баяжашоод, миллионернүүд болошоод, казанска үнэшэдөө бултыень мартажархёо гү?

—Бэшэнэ даа, Доржи... Бэшэнэ... Би мэнэ гэһээр...

Ольга Николаевна комод тээшэ түргэн ошоод, яһа һылэжэ гоёоһон бишыхан шкатулкаһаа бэшэг гаргаба.

Доржи гэнтэ дали ургаһандал гүйжэ бодоод, стол тойрон харайжа, буурал толгойтой эзэн эхэнэрээ һугадан тэбэрижэ гэр соогуур хатаран баясана.

—Ой, болииш... Ааляар ааляар... Толгойм...—гэжэ байжа Ольга Николаевна энеэжэ аргадана.

—Энэ хаанахи иимэ танец гээшэб? Бидэ хараа үзөөгүйлди,—гэжэ Иван Кондратьев томоотойгоор һонирхоно.

—Зулус зоной, нгуни отогойхидой танец байха даа,—гэжэ бүришье томоотойгоор Доржи харюусана. Тиигээд бэеэ барингүй баясан эльгэ хатажа, хүл дээрээ хүнгөөр эрьелдэн, бэшэгээ толгой дээрээ һэжэрэн барижа, үнэтэй һайхан бэлэгтэ хүртэһэн үхибүүнэй шууяата ехэ баяраар баясана.

—Зай, шагнагты, нүхэд, — гээд, тэрэ айхабтар намшагтайгаар, хоолойгоо заһажа, ойлгосотой тодоор, эрид хурсаар уншана. Уран шүлэг уншаһандли аяглана. Хамагай түрүүндэ дооро дохин хүргэһэн баяр мэндын үгэнүүд, тиигээд Кяхтын элдэб һонинууд, гэр бүлэдэ хабаатай зүйлнүүд, амар амгалан ажаһууха урин дулаан захяанууд болобо. Доржи түр зуура гэнтэ ондоо болон уяржа үргэлжэлүүлнэ: «Манай эдир селенгинец Доржи Банзаровай эрдэм соёлойнгоо замда айхабтар ехэ амжалта туйлан бусахые үнэнтэ зүрхэнһөө хүсэнэбди».

—Харана гүт Мария Николаевнагаа... Ямар хүн гээшэб даа, тэрэмнай,—гэжэ Доржи сэдьхэлээ хүдэлэн хүл табина. — Баарһан даа, тэрэмнай... Доржи анха мордоһондоол адли эдир жаахан гэжэ мүнөө болосо һанаһаар лэ ха даа... Арбан хоёр жэл соо ахир үнжэгэн зандаа ябана гэжэл бодоно хаш даа. Тэндэ танай эдирхэн селенгинец долоон хоног соогоо һахалаа хоёр удаа хюһана гэжэ хэн нэгэнэй дуулгаа һаа яахань, харанхалжа унахань бэшэ гээшэ гү?

Нүхэдынь эльгэ хатана, Ольга Николаевна миһэлзэн энеэнэ, харин Доржи өөрөө хамагһаа шангаар хүхин гүнхарна. — Хүлеэгты Доржи... Иигээд дууһаа гэжэ бү һанагты, — гээд эзэн эхэнэр гоёхон шкатулка дахин нээбэ. Тэндэһээ залуухан басаганай акварельна һаруул тодо портрет гаргажа үгэбэ. Доржи холо дүтэ болгожо харана:

— Энэ гоёмнай хэн басаган гээшэб? Үнэхөөрөө Сэсэгхэн гээшэ гү? Үгы даа, үгы... Сэсэгхэн байхал ёһогүй... Ольга Николаевна, бэеэрээ гү?

Саадань миһэлзэн дохибо.

—Яаһан танигдашагүй болоо гээшэб?—Доржи портрет дэндэ ойро болгоно.—Харыт... Княгиня, баронесса.... Энэ Сэсэгхэн гэжэ хэн таниха юм! Танай һайхан сэдьхэлтэ дүүгэй өөрыень хаража хайрлажа хүн болгоошолол аб адляар та энэ портредые хадагалагты. Хэндэшье, иланхаяа эдэ хоёр студентнэртэ, огтошье бү харуулагты...

Зал соо дахяад бултанай энеэдэн дуулдана. Доржиин шарай уб улаан боложо, нэгэ доро энеэжэшье, улайжашье байһан хүнэй шэнжэтэй үзэгдэнэ. Иван Яков хоёр портрет дээрэ тонгойн һайшаанад.

—Яаһан сэсэн нюдэтэй басаган гээшэб?—гэжэ Иван аалихан дуугарна. Иван Кондратьев эндэ эхин түрүүнээ орооһон бэшэшье һаа, үе үе, урданайхидаал, дари шэнги дүрд гээд лэ, ехэнхидээ намдуу даруу һууна.

—Зай, хүндэтэ айлшадни,—Ольга Николаевна рюмкэ үргэнэ,—Танай һайн замай түлөө!

—Хүндэтэ Ольга Николаевнагай түлөө!

Пүлхэгэрхэн гүзөөтэй мүнгэн рюмкэнүүдээ мүргэлдүүлээд, бэшэдэй уун забдахада, Доржи столой захада архи дуһаана.

—Энэ азиатнай яажа байнаб? Харыт нүхэд!—Яков, эльгэ хатаба.—Онгодые бөөнэр һанажа бии болгоо юм гэжэ нэгэ гараараа бэшэжэ байгаад, бэшэһэн элдэб үгэнүүдэймни түлөө бү хэһээг гэжэ нүгөө гараараа тэдэ онгонуудаа хүндэлжэ байнал.

—Һураһан юумэ һураар татуулхагүй... — Доржи нүхэдтөө хандана. Минии хүдэлмэри тухайдаа... Бөөгэй хара шажан тухай бэшэжэ байһыемни мэдэнэт... —Доржи нүхэдөө шэртэн, гэнтэ һууридаа эрьен халуутайгаар үргэлжэнэ; — Эртэ урда сагай балар мунхаг хүнэй ухаа бодол хадаа бүхы дэлхэйе али бүхы бурхадаар эзэлүүлээл даа. Тэдэнэр харанхы доодо оронине һанажа, тама түхеэрээд, дээдэ тэнгэридэ бурхадые һанажа зөөлгөөд дүүргээгүй, харин гэр байрынгаа углуу булан бүхэндэ шүдхэрые һанажа һуулгаад, өөһэдөө айжа һүрдэжэ байһан ха юм. Гэр соо—гэрэй шүдхэр, ойдо ойн эзэн, уһанда—лусууд, бөөнэр һайн муу эдэ заяанууды һанаанһаа абажа бии болгоо ха юм. Бөөгэй шажан мүн тиигэжэ харанхы мунхаг хүнүүдые мунхаруулхын тулада удага бөөнэрэй һанаанһаа абажа бии болоһон һүзэг мүргэл юм, гэжэ элирхэйлжэ байнаб. Эрдэмтэй хүнүүд юушье болохо һаань бэшэдэг лэ ушартай. Манай үедэ бултаараан бэшэхэ дуратай.

—Үгы даа... Бултанай бэшэдэг хада бэшэнэб гэжэ сэхэ хэлэл даа... теэд юушье бэшэхэдэ саарһан тэсэхэ даа,—Яков арсаа гаргаһайб гэжэ һанаанхай хэбэртэй.—Би һаяхан табадахи жэлэй «Европын вестник» иража һуутараа, мэдэнэ гүт, хэнэй статья хараабиб? Таагтыл даа! Таахагүй байна гүт. Граф Алексей Андреевич Аракчеевэй өөрынь статья харааб. Би гэнэн аад гансал гүрэнэй саарһа бэшэдэг, публицистикэдэ хабагүй байһан гэжэ ойлгодог байгааб...

—Юун тухай бэшээб? Губерни бүхэндэ университедүүдые нээхэ тухай бэшэһэн байгаа бэшэ аабза?—Доржи мэхэтэйгээр эмнинэ.

—Үгы даа... Россида хэгдэдэг....
—Пряник тухайда гү?
—Россида хэгдэдэг дарийн шанар тухай.

Бултадаа дэнгүүдэй унтаран алдатар энеэлдэбэ.

—Байгтыл даа нүхэд, би господин Белоголовын намда ороһон добтолгохо харюу үгэхэ ушартайб,—Доржи нүхэдөө хаража саашань үргэлжэлүүлнэ:

—Зүб лэ даа, бултанай бэшэдэг хада баһал гээгдэлсэхэгүй гэһэн ёһо байжа болодог. Юундэб гэхэдэ, заримдаа юушье тайлбарилжа хэлэнгүй бэшэнэд ха юм. Харгыдаа орожо ябаһан асуудалые, хажуу тээшэнь төөрюулэн бэшэнэд.

Хэншье һаа үнэн амиидаа хүртэхэдөө үлүү хурдан болодог гэлсэгшэ. Би хадаа өөрынгөө һанаһан хамагые бултыень шабхажа хэлэхэ зорилготойб. Урда эртэнһээ тогтоһон зарим һанал үзэлдэ эсэргүүсэһэншье бодол гаргаха байхаб.

—Магтамаар даа, магтамаар, —Иван Кондратьев томоотой янзаар зүбшөөрнэ,—манай Доржи нэрэ түрэ ехэтэнэрээр, зулай духа зузаантанаар золгожо, зүүнэй үзүүрээр зурилдэжэ, һэлмын эрээр һоёодолдохо дуратай.

Иван карманһаа дүрбэ эбхэгдэһэн газетэ гаргана:

—Доржи, шагнал даа... Ямар гоёор бэшэнэб...
—Юум бэ тэндэ? Унша...
— Манай «губернскэ ведомость» һүүлэй 52-дохи номер.

Газетэеэ стол дээрэ табижа альгаараа нугалаасень жэгдэлнэ. Тиигээд уншана.

—Үнгэрэгшэ мянга найман зуун дүшэн табан он тухай һанажа үзөөд байхадаа манай газетэ хадаа тиимэшье сэдьхэлээ амаруулан ханаха тобшололдо ерэжэ шадахагүй байна. Айхабтар түргэн ошоһон энэ жэл соо ямар тиимэ сэдьхэл баясама зүйлнүүд бидэниие ханаагааб гэбэл...

Иван нилээд удаахан уншана. Тиигээд богонихон аад бүдүүн долёобор хургаа дээрэ үргэбэ:

— Бидэнэр хуушанай дүрбэн мүртэ шүлэг һананабди. Ехэ яб таб байса бэшэгдэһэн бэшэшье һаа, эндэ урдын үнэн бодото байдалые айхабтар зүбөөр дабтан һануулна.

> Сагнай үһандли урасана.
> Жэлнай—частал үнгэрнэ.
> Хүнэй наһан — зулахан
> Үлеэхэдэл унтарна.

— Философ господанууд, энээн тухай юу хэлэхэ байнат?

— Ахирхан даа, ахирхан! — Доржи дураа гутан эхилнэ. — Ашаг туһата бодол эндэ олдоногүй. Һалхинай жааха үлеэхэдэ унтардаг зоной амида ябаһанай, ажаллаһанай аша туһа бага гэнэ гээшэл ха. Иимэ уруугаа унаһан философи хэрэггүй гэжэ һанагдана.

— Ши Доржи, ёһото вольтерьянец[1]) байнаш, — Иван дэбэргээд абана.

— «Ведомостьнүүдэй» энэ хэлэдэгынь хүниие хойшо татан шүдэрлэһэн хоротой зүйл гээшэ. Харана гүт, зулахан гэнэ. Тэрэ зулые унтараахаяа яарана. Зарим зула үлеэхэдэ унтардаггүй, харин дүлэтэн бадардаг гэжэ өөһэдынгөө зохёолшодой шэхэндэ шэбэнэхэл байтаа,—гэжэ Доржи дундууса ороно.

— Хүлһөө гаргажа энэ боложо байнал! — харыт, дуулыт, — Яков энеэбхилэн хэлэнэ, — Ши Вольтерһоо үшөө гүнзэгыгөөр удхалан алдабаш. Гараа үгэ наашань, зүб гэжэ нэгэдэнэб. Зүб даа, заримдаа жаахан ошонһоо ехэ түймэр нософдог!

— Зүб. Үлеэн унтараaха бэшээр ажаһууха, жаа һалхинһаа дүллэн бүхэхэгүй зулануул болохоёо оролдоёбди, — гэжэ Иван хэлээд хүхюутэйхэн рюмкэдээ архи хэнэ.

— Зай, үлеэхэдэ унтархаһаа байха ехэ шуурга һалхи тэсэхэ зулануудай һэшхэлдэ нэгэ нэгые! — гэжэ Доржи хүхин бодоно. Гурбан студентнэр Ольга Николаевнагаа баясан таалаад, өөһэдөө дундаа тэбэрилдэн таалалдабад. Хооһон рюмкэеэ табяад Доржи аалиханаар хэлэнэ:

— Түүхын дун сагаан саһан дээрэ жааханшье мүр орхихоор ажаллаһайб гэжэл һанагдана гээшэ. Тиихын түлөө тон ехээр ажаллаха, айхабтар ехые уншаха хэрэгтэй. Энээниие бултандаа манайхин ойлгоногүй. Минии нэгэ нүхэрни һаяхан намһаа: «Бэшэжэл байна гүш?» гэжэ асууба. «Бэшэжэл байнаб» гэжэ харюусабаб. «Ном дээрэһээл бэшэнэ гүш?» гэбэ. «Номһоо заримдаа бэшэхэ саг тохёолдогшо» гэбэб. «Хургаяа хүхэнэ гүш!» гэжэ асууба. Тиихэдэнь «Хургаяаш хүхэхэ ушар яашхаб!» гэбэб. Намайе наада хараха, үһэрьхэ хүсэлтэйл байгаа. Би хургаяа хүхөөшье бэшэб, харин өөрынгөө толгойн хайрсаг уудалжа тааруу хэрэгтэй юумэ бэдэрнэб. Теэд толгой соош яашагүй уймар юумэнүүд анханай хадаглагдаһан байдаг байна. Минии Үшөөтэ нютагтаа хараһан үзэһэн юумэнүүд һанагдана. Булта хэрэгтэй болоно. Үбшэн Аюуханайда Сандан бөөгэй хэрэг хээшэ, эсэгээ дахажа Паян Зүрхэнэй тайлганда гарадаг бүгэдэмни булта хэрэгтэй болоно. Тиихэдэ толгойдоо хадууһан хабшуулһан хамагни намда алтанһаа үнэтэй. Мүнөө бэшэгшэ ажалайнгаа эхин түрүүшын хуудаһые үшөө тиихэдэ, арбаадтай ахир доройхон ябахадаа бэшэжэрхиһэн хүн байгааб.

Үнэн зүрхэнһөө хайрладаг «үргэмэл гурбан хүбүүдээ» Ольга Николаевна урин дулааханаар шэртэжэ, өөрынгөө шанаһан амтатай шэмэтэй эдеэгээр хүндэлнэ.

---

[1]) Вольтер (Франсуа Мари Аруэ, 1694—1778)—XVIII зуун жэлэй французска мэдээжэ томо гэгээрүүлэгшэ, уранзохёолшо, философ.

Атомна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ зорюулагдан Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Бюрогой Хандалга доро гар табилга Венгерскэ Арадай Республикада эхилбэ. Республикын ажалшад энэ хандалга доро гар табиха зуураа, атомна зэбсэг хорихые нэгэн дуугаар эринэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Будапештдэхи Изабелла гэжэ үйлсын гэрнүүдэй нэгэндэ ажаһуугшад хандалга доро гар табижа байна. «Мадьяр фотын» фото.

Арадай демократиин оронуудаар

КНР-эй Гүрэнэй соведэй шиидхэбэрийе түбэд арад һайшаана

ПЕКИН, мартын 17. (ТАСС). Түбэдэй автономно область байгуулха талаар бэлэдхэл хэхэ комитет эмхидхэхэ тухай, тэрэшэлэн Түбэдэй ажахые болон культурые хүгжөөхэ талаар Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй соведэй гаргаһан шиидхэбэринүүдые түбэд арад ехээр һайшаана.

Түбэдтэ промышленна предприятинууд—хоёр электростанци, арһанай завод, хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг завод баригдаха байна. Гадна, Лхасада, Шигацзада захиргаанай шэнэ байшангууд баригдаха юм. Түбэдтэ мүнгөөр туһаламжа үзүүлэгдэхэ, мүн дүй дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд эльгээгдэхэ болоо.

Эдэ шиидхэбэринүүд тухай һураг суу Лхасада түргэнөөр тараһан байна. Гүрэнэй соведэй шиидхэбэрийе һайнаар мэдэжэ абахын тулада Лхасын тала губиин таряашад, дүтэ шадарайнь нүүдэл малшад городто ерэһэн байна. Городто митинг болоо.

Түбэд арад хитадай арадуудай бүлын тэгшэ эрхэтэ гэшүүд болоно. Тэрэ хадаа хитад арадай туһаламжаар өөрынгөө политическэ, экономическа ба культурна ажабайдалда түргэнөөр амжалтануудые туйлажа шадаха гэжэ Гүрэнэй соведэй шиидхэбэринүүд дахин гэршэлэн харуулна гээд түбэдэй нютагай правительствын түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Синьцзян провинцида гидроэлектростанци баригдажа байна

ПЕКИН, мартын 17. (ТАСС). «Синьцзянжибао» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Синьцзян провинцида Улабайска томо гидроэлектростанциие барилга дүүргэгдэхэнь ойртобо. Тус станциин барилга 1951 ондо эхилһэн байгаа. Гидроэлектростанци хадаа мүнөө үеын эрхим түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай.

Мүнөө газарай хүдэлмэри дүүрүүтэй байна. Мүн трансформаторна станциин байшан баригдажа байнхай. Электростанци ба Урумчи хоёрой хоорондо ехэ вольтно лини таталга һаяар эхилхэнь. Энэ оной сентябрь—октябрь һарада электростанци ашаглалгада үгтэхэ байна.

Энэ электростанци Урумчи городой промышленна предприятинуудые электроэнергеэр хүсэдөөр хангаха, ажалшадай ажаһуудалай хэрэгсэлнүүдые хангахын тулада ток үгэхэ юм.

Чехословакиин ба Румыниин хоорондохи научно-техническэ харилсан ажаллалга

ПРАГА, мартын 17. (ТАСС). Чехословацка телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословацка Республикын ба Румынска Арадай Республикын хоорондохи научно-техническэ харилсан ажаллалгын асуудалнуудаар комиссиин заседани март соо Прагада болоһон байна.

Үгэсэ ойлголсоһоной ёһоор Чехословацка Республика эдеэ хоолой, химическэ ба нефтяной промышленностиин хэдэ хэдэн асуудалнуудые шиидхэлгэдэ научно-техническэ туһаламжа, мүн хүдөө ажахын, элүүрые хамгаалгын болон бусад һалбаринуудта туһаламжа Румынска Арадай Республикаһаа абаха байна.

Румынска Арадай Республика электроэнерги болон үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгөөр, мүн элүүрые хамгаалгын ба бусад һалбаринуудаар научна ба техническэ туһаламжа Чехословацка Республикаһаа абаха болоо.

МНР-эй ажалшадай үйлэдбэриин бүлэгэмүүдэй түрүүшүүлэй нэгэдэхи съезд

УЛАН-БАТОР, мартын 17. (ТАСС). Монгол Арадай Республикын ажалшадай үйлэдбэриин бүлэгэмүүдэй түрүүшүүлэй нэгэдэхи съезд үсэгэлдэр хүдэлмэриеэ дүүргээ.

Съездын делегадууд ажалшадай бүлэгэмүүдэй эмхидхэлэй ажахын талаар саашадань бэхижүүлхэ зорилгонууд тухай малажалай министр Бальжинимын хэһэн элидхэлые зүбшэн хэлсэһэн ба һайшааһан, ажалшадай үйлэдбэриин бүлэгэмүүдэй жэшээтэ Уставые нэгэн дуугаар батлан абаһан байна.

Малай ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхые уряалжа, ороной бүхы бүлэгэмүүдтэ хандаһан хандалгые съездэ хабаадагшад батлан абаһан байна.

Съездын түгэсхэлдэ МНР-эй премьер-министр Ю. Цеденбал үгэ хэлээ.

СССР-эй ба КНДР-эй хоорондо экономическа ба культурна талаар харилсан ажаллаха тухай хэлсээнэй баталагдаһаар зургаан жэлэй ойе корейскэ арад тэмдэглэнэ

ПХЕНЬЯН, мартын 17. (ТАСС). СССР-эй ба КНДР-эй хоорондо экономическа ба культурна талаар харилсан ажаллалга тухай хэлсээнэй баталагдаһаар зургаан жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнуудые КНДР-эй центральна газетэнүүд мүнөөдэр тунхаглаа. Хоёр ороной хоорондо экономическа ба культурна талаар харилсан ажаллалга тухай хэлсээн Корейскэ Арадай Демократическа Республикын арадай ажахые амжалтатайгаар һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ шиидхэхы арга нүхэсэл болоно гэжэ «Минчжу Чосон» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

КНДР-эй Министрнүүдэй Кабинедэй түрүүлэгшын орлогшо Ким Ирэй статьяе «Нодон Синмун», «Минчжу Чосон» газетэнүүд мүнөөдэр толилоо. КНДР-эй ба СССР-эй хоорондо экономическа ба культурна талаар харилсан ажаллалга тухай хэлсээн хадаа агууехэ гүрэнтэй тэгшэ эрхэтэйгээр баталагдаһан байна. Энэ хадаа корейскэ арадай түүхэдэхи түрүүшын иимэ хэлсээн мүн болоно гэжэ Ким Ир онсо тэмдэглээ.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай, наукын ба культурын талаар Хойто Корейдэ Советскэ Союзай зүгһөө үзүүлэгдэдэг аха дүүгэй туһаламжа тухай мэдээсэлнүүдые КНДР-эй хэблэл үргэнөөр толилно.

Польско Арадай Республикын сеймын зургаадахи сесси

ВАРШАВА, мартын 16. (ТАСС). Польско Арадай Республикын сеймын 6-дахи сесси мүнөөдэр Варшавада нээгдэбэ. Б. Берут, А. Завадский, Ю. Циранкевич, К. Рокоссовский, Польско хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин ба польско правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд сессиин нээлгэдэ ерээ. СССР-һээ Польшодо байдаг посол Н. А. Михайлов, Варшавада байхаар түлөөлэгдэһэн хэдэ хэдэн оронуудай посольствонууд болон миссинүүдые толгойлогшод айлшадай дунда байлсаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түрүүлэгшэ А. П. Волков түрүүтэй, СССР-эй Верховно Соведэй делегациие депутадууд болон айлшад халуунаар угтаба.

Сессиие нээхэ зуураа, сеймын маршал Ян Дембовский сеймын ба польско арадай зүгһөө СССР-эй Верховно Соведэй делегациие халуунаар амаршалба.

Польско Арадай Республикын правительствын гадаадын политика тухай министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Циранкевичын элидхэл; гүрэнэй 1955 оной бюджедэй проект ба 1953 оной бюджедые дүүргэлгэ тухай тоосоон; министрнүүдэй Соведэй составта болоһон хубилалтанууд; Гүрэнэй соведэй шиидхэбэринүүд ба декредүүдые баталалга, мүн бусад асуудалнууд сеймын сессиин зүблэхэ зүйлдэ ороно.

Зүбшэн хэлсэхэ зүйлнүүдэй нэгэдэхи асуудалаар министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич элидхэл хэбэ.

Бүхы арадай шухала интересүүдтэ ба гүн гүнзэгы һанал мэдэрэлдэ зохилдуулан гадаадынгаа политикые ябуулха зуураа, арадай Польша бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ ба арадуудай хоорондохи хани барисаата харилсаа хүгжөөхэ хэрэгтэ өөрынгөө нэмэриие уласхоорондын али бүхы харилсан ажаллалгын талаар оруулһан, оруулжашье байна гэжэ Циранкевич хэлэбэ.

Германска милитаризмые һэргээхэ, Германиие хоёр хуби болгон хубааха ябадалда эсэргүү шэглүүлэгдэһэн хүсэлэл оролдолгоёо польско правительство нэгэшье минутада зогсоогоогүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Европодо эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые хангаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэхын тула Европын оронуудай зүблөө зарлаха гэһэн Советскэ Союзай үүсхэлые польско правительство халуунаар дэмжэһэн байгаа. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь-декабрьда Москвада болоһон энэ зүблөөнэй хүдэлмэридэ Польско правительствын делегаци эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Зүблөөнэй удхашанар ба тэрэнэй дүнгүүд Европодо болоожо байгаа событинуудай хүгжэлтэдэ заатагүй нүлөөлхэ байна.

Баруун Германиие дахин зэбсэглэлгэдэ харюу болгон, хэмжээнүүдые абахабди, тэдэ хэмжээнүүд манай аюулгүй байдалда гү, али манай хилэнүүдтэ добтолхо гэһэн ямаршье һэдэлгэһээ оронуудые мнай абарха юм гэжэ манай лагериин гүрэнүүдэй харюусалгата ажал ябуулагшад эрид шангаар мэдүүлһэн байна.

Германска Демократическа Республикатай манай байгуулһан харилсаанууд харилсан ажаллалга ба хани барисаанда, Одер болон Нейссэ дээгүүр гараһан манай хилэнүүдэй эбдэршэгүй бата байһан ябадалда үндэһэлнэ. Энэ ушар немецкэ арадтай хани һайн, хүршэ ба эбэй ёһоной харилсаануудые манай тогтоожо шадаха байһаниие харуулаа. Польско правительство Польшын аюулгүй байдалай ба эб найрамдалай, Европын бүхы арадуудай аша туһые харан германска асуудалые эбэй ёһоор шиидхэхэ гэһэн хүсэлэл оролдолгоёо үргэлжэлүүлхэ юм.

Дальна Востогто США-гэй ябуулжа байһан шунахай бузар политика тухай зааха, мүн Холбоото Штадууд термоядерна зэбсэгээр заналта хэнэ гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, Циранкевич иигэжэ хэлээ: советскэ наука ба техникэ угаа ехэ амжалтануудые туйлаа, тиимэһээ атомна зэбсэгэй талаар Холбоото Штадуудай булюу байһан хэбэртэй элдэб эсын шашалдаан ямаршье үндэһэгүй юм. Советскэ Союз атомна зэбсэгые хорихо ба тэрэнэй бүхы запасые үгы хэхэ талаар уласхоорондын хэлсээ баталха тухай хөөрэлдөө хэжэ эхилхээр минута бүхэндэ бэлэн, тэрээн тухай Советскэ Союз нэгэтэбшэ шууд мэдүүлһэн байгаа гэжэ тэрэ хэлээ. Гэхэ зуура, водородно ба атомна бомбонуудаар айлган занаха ябадал США-гэй, мүн һүүлэй үедэ Великобританиин зүгһөө дахин хэгдэдэг болоо.

Социализмын лагериин гүрэнүүдэй эб найрамдалда дуратай политика, нэн түрүүн Советскэ Союзай политика хадаа хүнүүдые олоор хюдаха, буу зэбсэгээр занаха политикые буруу һүрүүлхэ эгээн шухала арга нүхэсэл мүн болоно.

Элдэб олон оронуудай парламентнуудай хоорондо нягта холбоо тогтоохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Декларациие польско арад сеймын Президиумээр ба Гүрэнэй соведээр дамжуулан тон ехээр дэмжэбэ гэжэ Циранкевич хэлээ. Уласхоорондын оршондо Польшын байдал бэхижээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Арадай Польша хадаа эб найрамдалай лагериин хүсэтэ хубинь болоно. СССР-тэй союз байгуулһанай ашаар, һэргээн байгуулагдаһан Польско гүрэн уласхоорондын байдалда шухала һуури эзэлээ.

Польско-советскэ договор болбол ороной бэеэ даанхай байдалые, тэрэнэй территориин ойроо хүртэшэгүй байлгые хангаһан хэтэ мүнхын договор, польско правительствын политикын гол шухала зүйл мүн гэжэ Польшын олониитэ тоолоно.

Арадай демократическа Польшын экономическа ба культурна хүгжэлтын амжалтануудта Юзеф Циранкевич элидхэлэйнгээ ехэнхи хубиие зорюулба.

Юзеф Циранкевичын элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ үглөөнэй заседани дээрэ эхилээ.

Сеймын сессиин үдэшын заседани дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй делегациие толгойлогшо А. П. Волковто үгэ үгтэбэ.

Советскэ Союзай ба Польско Арадай Республикын арадууд аха дүүгэй эбдэршэгүй бата хани барисаагаар холбогдоһон байна, энэнь хани барисаан, харилсан туһалалсалга ба дайнай һүүлээр харилсан ажаллалга тухай договороор батадхагдана гэжэ А. П. Волков хэлэбэ. Тус договорой арбан жэлэй ойе бидэнэр хамтадаа энэ оной апрелиин 21-дэ тэмдэглэхэ байнабди. Үнгэрһэн арбан жэлэй туршада манай арадуудай хоорондохи хани барисаан саашадаа хүгжэһэн, мүнөө хэзээ хэзээнэйхиһээ бата бэхи болоһон байна.

СССР-эй Верховно Соведэй делегациие Польско Арадай Республикын сеймын сессидэ уриһан ябадал уласхоорондын ехэ удхашанартай юм. Энэ ушар эб найрамдалай аша туһада зорюулан, элдэб оронуудай парламентнуудай хоорондо харилсан ажаллалга бэелүүлхэ талаар тодорхой алхам болоно гэжэ тоолонобди.

Эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ бүхы оронуудай парламентнуудай харилсан ажаллалга тухай СССР-эй Верховно Соведэй дурадхалнуудые бүхы дэлхэйн олониитэ ба парламентска бүлэгүүд халуунаар дэмжэбэ. Тиихэдэ, социалистическэ лагериин оронуудай парламентнууд, тэрэ тоодо Польско Арадай Республикын сеймын Президиум ба Гүрэнэй совет СССР-эй Верховно Соведэй Декларациие бүрин дэмжэжэ байһан тухайгаа мэдүүлээ. Гэбэшье, Баруун Европын ба Америкын хэдэ хэдэн оронуудай зонхилхы нюурнууд СССР-эй Верховно Соведэй Декларациие үргэн олониитэһээ нюун далдалха, тэрээн тухай дуугай байха гэжэ оролдоно. Тиихэдэ, эдэ оронуудай парламентнууд эб найрамдалые сахиха ба уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ гэһэн тус Декларации соо хэлэгдэһэн дурадхалнууд тушаа һанамжаяа үшөө хэлээгүй байна.

Эб найрамдалай түлөө эрид шууд тэмсэжэ, Советскэ Союз уласхоорондын харилсаануудай түгшүүрилые һуларуулха, арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ зорилготой тодорхой дурадхалнуудые нэгэтэбшэ оруулһан байгаа гэжэ А. П. Волков хэлэбэ. Германска асуудалые шиидхэхэ тухай, Европодо аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха тухай СССР-эй дурадхалнуудые Польско Арадай Республикын дэмжэһэниинь ехэ удхашанартай гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд А. П. Волков тэмдэглэбэ. Баруун Германиие милитаристка гүрэн болгохо, тэрэниие Европын бусад гүрэнүүдтэ эсэргүү шэглүүлэгдэһэн сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадуулха ябадал хараалһан парижска хэлсээнүүдые эсэслэн баталалга хадаа Германиие нэгэдүүлхэ тухай дүрбэн гүрэнэй хоорондохи хэлсээнүүдые урагшагүй болгохо, энэ асуудалаар үгээ ойлголсохо аргагүй болгохо байна.

Дэлхэйн шэнэ дайнай аюулай ехэ боложо байһан оршон байдалда империалистнуудай шунахай бузар, хорото муухай һанаашалгануудые элиншэлхэ, эб найрамдалые хамгаалха талаар улам ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаха гээшэ эгээн шухала зорилгомнай гэжэ эб найрамдалда дуратай арадууд тоолоно. Энээнтэй дашарамдуулан, үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь—декабрьда болоһон европейскэ найман гүрэнэй мэдээжэ Московско зүблөөн тухай һануулха шухала. Тэдэ гүрэнүүдэй дунда Советскэ Союз ба Польско Арадай Республика байлсаа һэн. Парижска хэлсээнүүдэй эсэслэн баталагдаһан ушарта, өөһэдынгөө оронуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ ба Европодо эб найрамдал хангаха талаар шухала бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлхэбди гэжэ тус зүблөөндэ хабаадагшад тунхаглаһан Декларации соогоо нэгэн һаналтайгаар, эрид шангаар мэдүүлээ һэн.

Советскэ Союзтай хамтадаа Хитадай Арадай Республика, Польско Арадай Республика ба арадай демократиин бусад оронууд эб найрамдалай, демократиин ба социализмын бата нэгэдэлтэ лагерь соо жагсан ябана, эб найрамдалые ба аюулгүй байдалые сахин хамгаална. Манай арадуудай хүсэниинь хадаа тэдэнэй нягтаар жагсалга ба нэгэдэл, өөһэдынгөө үглөөдэртэ тэдэнэй батаар этигэлгэ болоно. Бүхы оронуудта олон миллион жиирэй хүнүүд манай гүрэнүүдэй эб найрамдалда дуратай политикые дэмжэнэ, тэрээндэнь халуунаар талархана.

Үгынгөө түгэсхэлдэ СССР-эй Верховно Соведэй делегациин зүгһөө А. П. Волков амжалтатайгаар хүдэлмэрилхыень Польско Арадай Республикын сеймын сессидэ хүсэбэ. Зохёон байгуулхы творческо ажалдаа арадуудай хоорондохи хани барисаанай ба эб найрамдалай түлөө эрэлхэг зоригтой тэмсэлдээ саашадаа амжалтануудые туйлахыень ахадүү польско арадта үнэн зүрхэнһөө ехээр хүсэжэ байһан хүсэлыень А. П. Волков Советскэ Союзай арадуудай үмэнэһөө дамжуулан хүргэбэ.

ВАРШАВА, мартын 17. (ТАСС). Зүбшэхэ зүйлэй хоёрдохи пунктые—гүрэнэй 1955 оной бюджедэй проектые ба 1953 оной бюджедые дүүргэлтэ тухай тоосоое зүбшэн хэлсэлгэ Польско Арадай Республикын сеймын зургаадахи сесси дээрэ мүнөөдэр эхилээ.

Финансын министр Тадеуш Дитрих элидхэл хээ. Ороной арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ ба ажалшадай ажана һайн байдалые дээшэлүүлхэ зорилгонуудые польско хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин (ПОРП) II съезд, мүн ПОРП-гэй Центральна Комитедэй III пленум табиһан байна. Эдэ бүхы зорилгонуудые шиидхэхэ таарамжатайгаар гүрэнэй бюджет зохёогдоһон байна гэжэ элидхэлшэ онсо тэмдэглээ. Сеймын сессиин үзэмжэдэ табигдажа байһан бюджедэй проект хадаа орошынь 121.954.253.000 злотых, гаргашынь 114.855.978.000 злотых байхаар хараалагдаһан байна.

Бүхы гаргашануудайнь 53 процент арадай ажахыда зорюулагдаха байна. Хүдөө ажахын хүгжөөн дэбжээлгые хангаха зорилгоор мүнөө жэлдэ хүдөө ажахыда үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 6 процентээр ехэ мүнгэн зөөри һомологдохо байна. Бюджедэй мүнгэ зөөриин 25 процентнь гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада ба социально-культурна бусад хэмжээ-ябуулгануудта зорюулагдаха байна.

Министрнүүдэй Соведэй составта хубилалта оруулха тухай Гүрэнэй Соведэй гаргаһан шиидхэбэрийе депутадууд нэгэн дуугаар баталаа. Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ниитын аюулгүй байдалые сахиха комитедэй түрүүлэгшээр Владислав Дворжаковский, дотоодын хэрэгүүдэй министрээр Владислав Виха, гүрэнэй хүдөөгэй ажахынуудай министрээр Станислав Радкевич, барилгын материалнуудай промышленностиин министрээр Стефан Петрусевич баталагдаһан байна.

Сеймын 5-дахи ба 6-дахи сессинүүдэй хоорондохи үе соо Гүрэнэй соведэй гаргаһан декредүүд мүн лэ баталагдаа. Сеймын комиссинуудай хүдэлмэри мүнөөдэр эхилээ. Эдэ комиссинууд хэдэн үдэрэй турша соо хүдэлмэрилхэ байна.

Урда Вьетнамда хүсөөр абаашагдаһан хүнүүд ДРВ-дэ бусажа ерэнэ

ХАНОЙ, мартын 17. (ТАСС). Вьетнамска информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Урда Вьетнамда хүсөөр абаашагдаһан хүнүүд Вьетнамай Демократическа Республикада улам олоороо бусажа ерэдэг боложо байна.

Мартын түрүүшын декада соо 747 хүн ДРВ-дэ бусажа ерээ. Тэдэнэй нилээд олониинь Урда Вьетнамай эгээн холын районуудһаа ерэһэн байха юм.

Хүсөөр абаашагдаһан хүнүүдэй ба түрэл нютагуудтаа бусахые хүсэһэн бусад гражданинуудай гэдэргээ бусалгадань Урда Вьетнамай засагаархид һаад ушаруулна гэжэ тэндэһээ ерэгшэд мэдүүлнэ.

Европо тушаа ООН-эй Экономическа комисси[ин] Х сесси

ЖЕНЕВА, мартын 16. (Т[АСС]). Сессиин хүдэлмэридэ хабаа[...] тулада Германска Демократ[...] Республикын ба Германска [...] ральна Республикын түлөөлэг[...] урихыень Европо тушаа О[...] Экономическа комиссида һайш[...] резолюциин проектые комисси[...] бадахи сесси дээрэ СССР-э[...] лөөлэгшэ дурадхаһан байгаа. [...] проектые США-гэй болон Б[...] Европын оронуудай түлөөлэг[...] буруушааһан тухай урда тэз[...] дээсэгдээ һэн. Резолюциин ту[...] ект голосованида табигдаад, 1[...] лосоор буруушаагдаһан байна[...] золюциин энэ проектын түлөө С[...] УССР, БССР, Чехословаки ба П[...] шо голосовалаа. (Албани, Вен[...] Румыни энэ комиссиин заседан[...] рэ голосовалха эрхэгүй юм).

Голосованиин дүнгэй соносх[...] һоной һүүлээр үгэ хэлэхэдээ, [...] эй түлөөлэгшэ иигэжэ мэдүүлээ[...] миссиин шиидхэбэри хадаа [...] пейскэ бүхы оронуудай хоор[...] экономическа харилсан ажалл[...] бэхижүүлхэ ба үргэдхэхэ хү[...] Германска Демократическа Ре[...] ликын ба Германска Федер[...] Республикын интересүүдтэ зох[...] хогүй байхаһаа гадна, Европо т[...] ООН-эй Экономическа коми[...] урагшатайгаар хүдэлмэрилгэ[...] һалхагүй байна.

Мүнөөдэр комисси элдэб ко[...] дүүдэй элидхэлнүүдые зүбшэ[...] сэжэ эхилээ.

Франциин Республик[ын] соведтэ

ПАРИЖ, мартын 16. (Т[АСС]). Франс Пресс агентствын мэдэ[...] нэй ёһоор, парижска хэлсээну[...] эсэслэн баталха тухай хү[...] проектые Республикын совед[...] даадын хэрэгүүдэй талаар ко[...] заһабари оруулангүйгөөр 20 [...] соор һайшааһан байна. 4 голо[...] руушаажа үгтөө, 6 хүн һа[...] бариһан байна.

ПАРИЖ, мартын 16. (Т[АСС]). Франс Пресс агентствын мэдэ[...] нэй ёһоор, парижска хэлсээну[...] эсэслэн баталха тухай хү[...] проектые Республикын совед[...] циональна оборонын комисси [...] лалта оруулангүйгөөр 14 голо[...] һайшаагаа. 9 голос буруушааж[...] төө. 3 хүн һаналаа бариһан ба[...]

Американска сэрэгэй хү[...] Таиланда ерэжэ байдаг б[...]

НЬЮ-ЙОРК, мартын 17. (Т[АСС]). Таиландын столица Банг[...] СЕАТО-гой штаб-квартирын ба[...] лагдаһанһаа хойшо американск[...] рэгэй дээдэ тушаалтан тэндэ ер[...] байдаг болоо.

Дальна Востогтохи америк[...] хуурай газарай сэрэгүүдые ко[...] далагша генерал Тэйлор, США[...] Дальна Востогто байдаг далай[...] рэгэй хүсэнүүдые командалагш[...] це-адмирал Каллаган, Дальна [...] тогтохи американска зэбсэгтэ [...] нүүдэй штабай начальник ген[...] лейтенант Магрудер гэгшэд ма[...] эхеэр Бангкокто ерээд ошоһон [...] на. Дальна Востогой ба Зүүн [...] Азиин оронуудта США-гэй [...] сэрэгэй «туһаламжа» үзүүлхэ [...] рамма бэелүүлгые эрхилдэг ам[...] канска генерал Ван Флит Бан[...] то һаяхан ерээ.

Юнайтед Пресс агентствын ко[...] пондентын мэдээсэһэнэй [...] США-гэй сэрэгэй түлөөлэгшэ[...] районд охи сэрэгэй байдалтай [...] нилсаһан, мүн таиландска [...] тельствын хүтэлбэрилэгшэдтэй [...] сээнүүдые хэһэн байна.

Турцида сэрэгэй бари[...] хэгдэнэ

КАИР, мартын 17. (Т[АСС]). «Аль Ахрам» гэжэ газетын ва[...] тонско корреспондентын мэдэ[...] нэй ёһоор, американска сэрэг[...] зануудые бүхэлхэ ба үргэдхэх[...] лаар Турцида ехэ хүдэлмэри [...] нэ.

Тусхайлбал, Александрет[...] далайн-сэрэгэй база үргэдхэ[...] агаарай-сэрэгэй элдэб база[...] центральна бензохранилищаа[...] бохын тулада нефтепровод ба[...] жа байнхай. Американецууд [...] Хара далайн эрье шадар ра[...] станцинуудые олоор байгуулна[...] радиогоор залан ябуулагдадаг[...] тэнүүдые табиха центр бари[...] наашалга таргана гэжэ корр[...] дент бэшэнэ.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН[...]

Мүнөөдэр кино театрнуудта

Оперо ба баледэй театрта — «Р[у]салка» (20 часта).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — Уран[...] шэнэ фильм «Чемпион мира» [...] 30 м., 12 ч. 30 м., 14 ч. 30 м., 18 ч[...] 22 ч.), «Любимец Вены» (16 ч. 30 [...] 20 ч. 30 м.).

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34.05, местной информации и писем— 24-74. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00407. Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР. Зак. № 76[...]